Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

29 1-йил чиқиши. НОЯБРЬ 1966 й. СЕШАНБА. № 128. БАҲОСИ 2 ТИЙИН

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ШАҲАР СОВЕТИНИНГ СЕССИЯСИ

Бугун Свердлов номли концерт залида меҳнаткашлар депутатлари Тошкент шаҳар Советининг тўққизинчи сессияси очилди.

Сессия кун тартибида иккита масала бўлиб, биринчи масала — Ўзбекистон ССР Олий Совети VIII сессиясининг «КПСС XXIII съезди қарорлари асосида республика мактаблари ишини янада яхшилаш тадбирлари тўғрисида» қабул қилган қарорининг бажарилиши тўғрисида» шаҳар ижроия комитети раисининг ўринбосари ўртоқ С. Раҳматхўжаева доклад қилди.

Иккинчи масала — меҳнаткашлар депутатлари Тошкент шаҳар Совети ижроия комитетининг қилган ишлари (Х чақириқдан кейин) тўғрисида шаҳар ижроия комитетининг раиси ўртоқ Ҳ. Асомов доклад қилди.

Сессия иши ҳақида ҳисобот газетанинг навбатдаги сонида берилади.

ГАРАНИН БРИГАДАСИНИНГ АҲДИ

Бешёғочда олтита кўчани бирлаштирган Беруний майдонидан ўтмаган тошкентлик бўлмаса керак. Ўнлаб маршрутдаги автобус, учта троллейбус, иккита трамвай маршрути, қанчадан-қанча автомашиналар ва мотоцикларнинг тинимсиз ҳаракати у ёки бу томонга ўтиш учун одамларни навбат кутдириб қўярди.

Эндиликда Беруний майдонининг ҳам қиёфаси ўзгарадиган, кўча ҳаракатида осойишталик хукм сурадиган бўлиб қолди. Ленин комсомоли қўлига кираверишдаги ёш йигитларга кўзингиз тушгандир. Бу ерга тахталар, электр симлари, дурадгорлик асбоблари ва бошқа нарсалар келтирилди. Тезда чиройлик уй қуриб битказилди. Беруний майдонининг бир қисмини ярим ёй шаклидаги тахта девор билан ўраб олинди. Бу уйга «Мостранcстрой»нинг И. С. Гаранин бошчилигидаги комплекслашган қурилиш бригадаси кўчиб кирди.

Бригаданинг ўн бир кишилик аъзоси бугун Беруний майдонининг паркка кираверишжойидан то «9 январь» кўчасигача бўлган қисмида йўловчиларнинг қатнови учун ер ости тоннели қуришга киришдилар.

Москвада ана шундай қурилишларни олиб боришда ўн йилдан ортиқ иш тажрибасига эга бўлган И. С. Гаранин бригадасида тажрибали монтажчилар, дурадгорлар, бетончилар арматурачилар бор. Улар ҳозирда вақт билан ҳисоблашмай ишлашмоқда. Ер ости қурилиш ишларини 1 Май байрамида тугаллаш учун курашмоқдалар. Улар олдида ҳали талай ишлар турибди.

Коммунистик меҳнат зарбдори экскаваторчи П. М. Егоров ер қазиш ишларини графикда белгиланганидан бир мунча тез олиб боряпти.

— Тошкентда беш ойдан бери ишлаяпмиз. Чилонзорда канализация қуриб, ер ости дренажлари ва коммуникация ўтказдик, — дейди бригада бошлиғи. Бригаданинг Н. Шалашов, С. Фролов, Д. Лебедов каби ишчилари билан фахрланамиз. Бизнинг коллектив кунлик нормаларни доимо икки баравар адо этаяпти. Биз тошкентликларга берган сўзимизнинг уддасидан чиқамиз, албатта.

Бугунги ЯНГИЛИКЛАР

БРАТСК ГЭСИНИНГ ТОШКЕНТГА ТУҲФАСИ

Бугун Тошкент темир йўл юк станцияси Братск ГЭСидан етиб келган платформаларни қабул қилиб олди. Бу платформаларга уч экскаватор, уч бульдозер, йигирма тўрт автомобиль ортилган. Қудратли механизмлар пойтахтимизни бунёд этиш ишларида қурувчиларга ёрдам бериш мақсадида юборилган. Механизмларни Братск ГЭСи қурилиши автомобиль бўлинмаларининг шофёрлари бошқарадилар.

Братск Тошкентга ёрдам қўлини биринчи бўлиб узатган дўст шаҳарлардан биридир. Дўстларимизнинг юборган минглаб кубометр ёғочи, юзлаб йиғма уйлари қурилиш ишларида жуда ҳам қўл келмоқда.

ЯНГИ ИНСТИТУТ

Октябрь районидаги Кочубей кўчаси билан Сағбон кўчаси кесишган жойда 8,6 гектар майдонни ўз ичига олган янги зоология ва паразитология институти қурила бошланди. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг бу институти «Ташкенткомплекспроект» лойиҳалаш институтининг лойиҳаси асосида қурилмоқда.

УРУҒЛИКЛАР МАГАЗИНИ

Бешёғочдаги Колхоз бозорида турли гул ва сабзавот уруғлари билан савдо қиладиган янги магазин очилди. Магазинда янги навдаги уруғликлар сотилади.

ПЕШҚАДАМЛАР

159-трестга қарашли 22-қурилиш бошқармасининг қўли гул бинокорлари қурувчилар сафида пешқадамлардан ҳисобланади. Улар бугун йиллик планни муддатидан илгари адо этганликлари ҳақида ғалаба рапортини бердилар. 9 минг 800 квадрат метрли қурилиш ишлари ниҳоясига етказилди. Бу, пландагидан 497 квадрат метр кўпдир. Бошқарманинг О. Орипов, К. Каретиналар бошлиқ бригадалари ҳозирда 1967 йил ҳисобига меҳнат қилишмоқда.

Бошқарма бинокорлари йил охиригача яна 5202 квадрат метр қурилиш-монтаж ишларини бажаришга аҳд қилдилар.

ҲИНД ТИЛИГА ИХЛОС

Пойтахтдаги 24-ўрта мактабда ўтган йилдан буён ҳинд тили ўқитила бошланди. Ўқувчилар улуғ ҳинд тилини ўрганишга зўр иштиёқ билан киришдилар. Мактаб синфларида ҳинд тилида ёзилган плакатлар пайдо бўлди.

Юқори синф ўқувчиларининг илтимосига биноан ҳатто география, тарих, адабиёт дарслари ҳинд тилида ўтказиладиган бўлди.

Мактабда ҳинд тилини ўрганишни яхши олиб бориш мақсадида Рабиндранат Тагор клуби ҳам ташкил этилди.

Мактабнинг юқори синф ўқувчилари актив қатнашаётган машғулотларда Рабиндранат Тагор, Мирза Ғолиб шеърлари ёд олинмоқда. Ҳинд қўшиқларини ўрганилмоқда.

Клуб аъзолари Ҳиндистондаги бир неча мактаб ўқувчилари билан ўзаро ёзишма ташкил этишган. Худди шундай клубга эга бўлган Москвадаги 26-мактаб билан ҳам хат орқали дўстлик алоқалари бошланди.

ВЬЕТНАМЛИКЛАРНИ ЁҚЛАБ

Киров районидаги 105-ўрта мактабда урушқоқ Америка империалистларининг Жанубий Вьетнамда олиб бораётган разилона урушига қарши кўп кишилик митинг бўлиб ўтди. Митинг Осиё ва Африка мамлакатлари билан бирдамлик республика комитети ва мактаб комсомол комитети томонидан ташкил этилди.

«Вьетнамга озодлик!» шиори остида ўтган бу митингда мактабнинг ўқитувчилар ва ўқувчилар коллективи, жамоатчилик вакиллари ҳамда ВДРдан ўқиш учун Тошкентга келган ёш студентлар иштирок этдилар. Митингни мактаб партия ташкилотининг секретари Л. И. Криченко очди. Шундан кейин мактабнинг юқори синф ўқувчиларидан Ф. Зокирова, С. Ткаченко, Акбарова, Л. Чубакиналар сўзга чиқиб, америкаликларнинг Жанубий Вьетнамда олиб бораётган ваҳшиёна урушларига қарши сўзладилар. Мактаб пионерлари бу ерда ҳозир бўлган ВДР студентларини табрикладилар.

Тошкент Давлат университети тайёрлов курсининг студенти Као Ши Банг залда ҳозир бўлганларнинг қарсаклари остида ҳаяжонли нутқ сўзлади. У ўз нутқида Жанубий Вьетнам ватанпарварлари ҳамда миллий озодлик ҳаракати жангчиларининг америкаликларга қарши олиб бораётган курашлари ҳақида, тинч яратувчилик меҳнатлари ва вьетнамлик болаларнинг ўқиши ҳақида сўзлаб берди.

Мактаб комсомолларининг «Искра» штаби аъзолари митингда иштирок этган вьетнамлик саккиз студентни «Искра» штабининг аъзолигига қабул қилдилар. Улар ҳар йили 3 декабрь куни бўладиган ўзларининг традицион кечаларига бу студентларининг ташриф буюришларини илтимос қилдилар.

Митингда мактаб ўқувчиларининг вьетнамлик ўқувчиларга атаб тайёрлаган совғалари шу студентларга тақдим этилди. Мактабдаги ўнлаб синф ўқувчилари шу митингга бағишлаб ўзларининг деворий газеталарини чиқардилар.

Митинг охирида унинг қатнашчилари Жанубий Вьетнамда олиб борилаётган урушга қарши резолюция қабул қилдилар.

МАҲАЛЛАДА БИНОКОРЛИК МАГАЗИНИ

Бугун «Бирлик» маҳалласида янги магазин қуришга киришилди. Бир неча кундан кейин фойдаланишга топшириладиган бу магазиндан аҳоли қурилиш материаллари ва уй-рўзғор буюмлари сотиб олиши мумкин.

ТОШКЕНТЛИКЛАР УЧУН

СССР Министрлар Совети СССР Қурилиш банки ва СССР Давлат банкига, мустасно тарзида, 1966 ва 1967 йилларда Тошкент шаҳрида яшовчи зилзиладан зарар кўрган гражданларга, якка тартибда уй-жой қураётган бўлсалар, уларга белгиланган ссуданинг 50 процентини қурилиш бошланмасдан олдин беришга рухсат этди. Ссуданинг қолган 50 процентини уй-жой қуриш ишларнинг ярми амалга оширилгач, беришга рухсат этилди.

РАДИАТОРНИНГ ЯНГИ ХИЛИ

Сиз яшаб турган хонангизни буғ билан иситиб турган радиоаторларнинг ташқи кўринишига қандай баҳо берасиз. Уларнинг кўриниши унча чиройлик эмас, албатта.

Ленинградлик инженерлар радиаторларнинг янги конструкциясини ишлаб чиқардилар. Бу радиаторлар ихчам бўлиб, кўринишда ҳам хона жиҳозларидан бирига ўхшаб кетади. Коллекторлар, деб номланган шундай радиаторлар тез орада Санитария-техника буюмлари заводида ишлаб чиқарила бошлайди. Келаси йили Тошкентда янги уйларга кўчиб кирувчилар ўз хоналарида ана шундай радиаторларни кўрадилар.

Завод ҳар хил маҳсулотларни кўплаб ишлаб чиқармоқда. Бунинг муҳим жойи шундаки, Тошкентда олиб борилаётган ҳар бир қурилишда санитария-техника буюмлари кўплаб талаб қилинмоқда. Келгуси йилда завод 5,6 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқаради. Заводда техниканинг сўнгги ютуқлари билан ускуналанган янги цех ишга тушиши билан у яна олға қадам қўяди.

ҒАЛАБА РАПОРТИ

Тошкент саноат корхоналарининг коллективлари ноябрь ойида баракали меҳнат қилиб, ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш бўйича ўн бир ойлик планни муддатидан илгари бажарганликлари ҳақида рапорт бердилар. Саноатчилар ой охиригача яна бир неча минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқаришга аҳд қилдилар.

ОБ-ҲАВО

Шу кеча-кундузда Тошкентда ҳаво очиқ бўлиб, ёғингарчилик бўлмайди. Шарқ томондан секундига 3—7 метр тезликда шамол эсиб туради. Бугун кечаси туман тушади. Тунда 3—5 даража совуқ, эртага кундузи эса 6—8 даража иссиқ бўлади.

АҲОЛИ МИННАТДОР

Тошкентдаги «Қизил товуш» маҳалла комитетидан маҳалла аҳолиси миннатдор. Яқинда ана шу маҳалла фарзандлари учун болалар боғчаси ва клуб қурилиб, фойдаланишга топширилган эди.

Бугун эса, маҳаллада янги озиқ-овқат магазини ишга туширилди. Маҳалла жамоатчилигининг қувончи чексиз. Чунки, уларнинг узоғи янада яқин бўлди. Октябрь район озиқ-овқат савдоси очган янги магазинга маҳалла аҳолиси келиб турибди.

— Ҳақиқатдан ҳам узоғимиз яқин бўлди,— дейди 67-уйда яшовчи К. Муслимов сотувчи Р. Тўлагановдан харид қилаётиб.— Менинг 7 фарзандим бор. Улар энди транспорт тинмай қатнаб турган Уйғур номли катта кўчадаги магазинга қатнамайдилар. Уй-рўзғор учун керакли озиқ-овқатларни шу магазиндан харид қилаверамиз.

ЁДГОРЛИКЛАР ЎРНАТИЛАДИ

Тошкентда шаҳар бадиий кенгаши ташкил этилганлигига кўп бўлгани йўқ. Бу ижодий марказ ўзининг фаолиятини бошлаб юборди. Шаҳар бош рассоми К. Салоҳуддинов мухбиримиз билан суҳбатда қуйидагиларни маълум қилди.

— Янги Тошкентни қайта қуришнинг ўзи ҳам шаҳарни комплекс бадиий безаш бўйича анчагина иш қилинишини тақозо этади. Бундан ташқари, шаҳримиз келгусида тарихий обидалар шаҳрига айланади. Бу ва шунга ўхшаш бошқа ижодий ишлар билан ҳозирдан бевосита шуғулланиш мутлақо зарур.

— Шаҳримизда қад кўтарадиган скульптура ансамбллари, ҳайкаллар ҳақида икки оғиз сўзламоқчиман. Яқин келажакда монументаль скульптуралар, тематик паннолар, бадиий ишларнинг бутун бир комплекси каби тарихий обидалар шаҳримиз ҳуснига ҳусн қўшади. Буларнинг кўпи Улуғ Октябрь революциясининг шонли 50 йиллигига бағишланади. Булар орасида «Босмачиларга қарши курашда ҳалок бўлганлар», «Биринчи комсомолларга» каби обидалар бўлади.

Совет Иттифоқи Қаҳрамони Собир Раҳимовга бюст-ҳайкал ўрнатилади. Чилонзордаги «Чайка» кинотеатри ёнида ўзбек демократ шоири Фурқат сиймоси қад кўтаради. Умар Хайём ва Абу Али ибн Синолар хотираси абадийлаштирилади.

Ҳозир биз ана шу мураккаб бадиий асарлар устида коллектив бўлиб ижодий иш олиб бормоқдамиз,— деб сўзини якунлади ўртоқ К. Салоҳуддинов.

ҚИРҒИЗИСТОН КВАРТАЛИДА

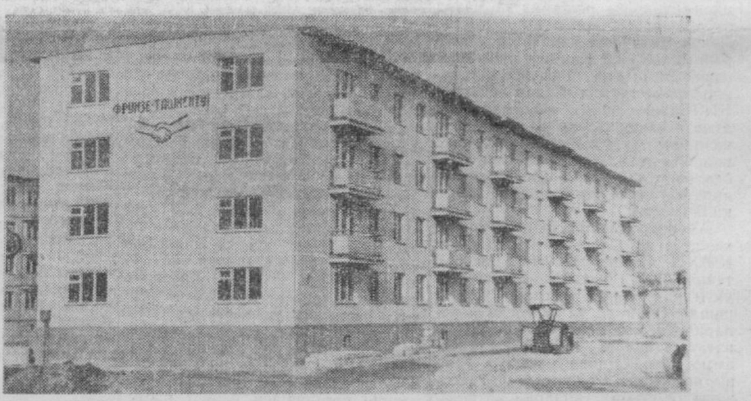

Фотообъективда — ПОЙТАХТ ҚУРИЛИШЛАРИ

Чилонзордаги Қирғизистон кварталида шу кунларда иш қизғин. Бу кварталнн бунёд этаётган Фрунзе уйсозлик комбинатининг уйсозлари 5 та 48 квартирали уйни декабрь ойида фойдаланишга топшириш учун ҳаракат қилаётирлар.

СУРАТЛАРДА: 1. Фрунзе уйсозлик комбинатининг илғор шофёри Вали Абдазов ва газ пайвандчи Вениамин Кононенко. Улар ойлик ва смена топшириқларини 130-140 процент адо этаётирлар. 2. Тайёр уйлардан бири.

М. НУРИДДИНОВ фотолари.

ЭКСПЕРТЛАР КОНФЕРЕНЦИЯСИ

Врачларнинг малакасини ошириш институтида инвалидларни врач-меҳнат экспертизаси ва ишга жойлаштириш бўйича биринчи республика илмий-амалий конференцияси очилди. Кеча конференция Ўзбекистон ССР Социал таъминот министри В. Содиқованинг кириш нутқи билан очилди. Конференция мажлисларида Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрининг ўринбосари У. О. Ориповнинг «Республика соғлиқни сақлаш органларининг врач-меҳнат экспертизасини яхшилаш соҳасидаги вазифалари», Ўзбекистон ССР Социал таъминот министрининг ўринбосари Қ. М. Маҳкамованинг «КПСС XXIII съезди қарорлари ва республика врач-меҳнат эксперт комиссияларининг вазифалари» тўғрисидаги докладлари муҳокама қилинди.

Конференцияда Москвадаги Марказий экспертиза институтидан профессор Л. И. Фогелсон, профессор Н. Л. Гладиревский, врачларнинг малакасини ошириш Марказий институтидан О. Л. Духовная, республикамизнинг область, шаҳар ва районларидан келган мутахассисларнинг докладлари муҳокама қилинмоқда. Жумладан Андижон область врач-меҳнат экспертиза комиссиясининг раиси Н. Нуриддиновнинг «Нафас органлари касалланган колхозчиларни врач-меҳнат экспертизаси ва ишга жойлаштириш масалалари» тўғрисидаги, Н. Поздняковнинг (Олмалиқ шаҳри) неврологик касалларни ишга тўғри жойлаштириш тўғрисидаги докладлари муҳокама қилинди.

Бу конференция Ўзбекистон ССР Социал таъминот ва Соғлиқни сақлаш министрликлари ҳамкорлигида ўтказилмоқда. Конференция бугун ўз ишини давом эттирди.

ЕР ШАРИДАН ХАБАРЛАР

КАМБОДЖАГА ҚАРШИ ИҒВОГАРЛИКНИ ҚОРАЛАМОҚДАЛАР

ХАНОИ, (ТАСС). Жанубий Вьетнам Миллий Озодлик фронти Марказий Комитетининг ташқи ишлар комиссияси баёнот эълон қилди. Комиссия бу баёнотида АҚШ империалистлари ва уларнинг Сайгондаги қўғирчоқларининг бетараф Камбоджага қарши қилаётган жиноий хуружларини қоралади.

Вьетнам Информация агентлиги Жанубий Вьетнам Озодлик агентлигига асосланиб тарқатган бу баёнотда Америка ва Сайгон маъмурларининг Жанубий Вьетнам Озодлик фронти қуролли кучлари Камбоджа территориясидан база сифатида фойдаланмоқдалар, деган уйдирмалари қораланади.

Комиссия Америка агрессорлари ва уларнинг Сайгондаги қўғирчоқ маъмурлари томонидан тарқатилаётган туҳматни қоралаб, Камбоджага қарши иғвогарликларга чек қўйилсин, деб талаб қилди.

ЯН СМИТ МАМНУН БЎЛДИ

ПАРИЖ, (ТАСС). Жанубий Родезия Бош министри Ян Смит Англия Миллатлар ҳамдўстлиги ишлари министри Герберт Боуден билан олиб борган музокараларнинг натижаларидан мамнун бўлганлигини айтди.

Франс Пресс агентлигининг мухбири Солсберидан хабар беради: Смит матбуот конференциясида Англия ва жанубий Родезия бир неча масалаларигина ҳал этишлари керак ва Англия ҳукуматининг вакили билан учрашув ҳар иккала томоннинг позицияларини аниқлаш имконини берди, деди.

ЛИВАН МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ ЙИЛЛИГИ

БАЙРУТ, (ТАСС). «Ишчилар озодлиги фронти» партияси Ливандаги бошқа прогрессив ташкилотлар билан биргаликда Ливан Республикаси мустақиллигининг 23 йиллигига бағишланган митингни ўтказди. Касаба союзлари, хотин-қизлар ва ёшлар ташкилотларининг аъзолари, ишчилар, студентлар, Ливандаги прогрессив интеллигенциянинг вакиллари «библюс» кинотеатрига тўпланишди.

Митинг империализм ва реакцияга қарши, мамлакатнинг сиёсий ва иқтисодий мустақиллигини мустаҳкамлаш учун кураш шиори остида ўтди.

Нотиқлар империалистик доиралар билан маҳаллий реакциянинг Ливанни ислом пактига қўшиш мақсадида тил бириктирганликларини фош қилдилар, Ливанни озод араб мамлакатлари билан ҳамкорлик қилишга чақирдилар. Ливаннинг Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар билан дўстона муносабатларини мустаҳкамлашга ундаган даъватларни митинг қатнашчилари гулдурос қарсаклар билан кутиб олдилар.

ЮГОСЛАВИЯДА ЯНГИ ТЕМИР ЙЎЛ

● САРАЕВО. (ТАСС). Югославиянинг география картасига яна бир темир йўл магистрали киритиладиган бўлди. Босния ва Герцеговинанинг пойтахти Сараевода Сараево — Плоче темир йўли тантанали суратда ишга туширилди. Узунлиги 194,6 километр бўлган бу янги йўл Динор тоғлик ўлкасининг хушманзара массивларини кесиб ўтади. Нисбатан унчалик катта бўлмаган масофада бу йўл жами 36 километр келадиган 100 тадан ортиқ тоннелдан ўтади. Магистраль Югославиянинг марказий районларини энг яқин йўл орқали Адриатика бўйидаги Плоче порти билан боғлайди.

Ҳозир Югославиядаги темир йўлларнинг узунлиги 12 минг километрга етай деб қолди.

БАНКЛАР ВА СТРАХОВАНИЕ КОМПАНИЯЛАРИ УСТИДАН НАЗОРАТ ЎРНАТИЛДИ

● МОГАДИШО. Сомали миллат мажлиси банклар ва страхование компаниялари устидан контроль ўрнатиш тўғрисидаги ҳукуматнинг қонун лойиҳасини маъқуллади.

Бош министр Абдиризоқ Ҳожи Ҳусайн ўзининг мажлисда сўзлаган нутқида бу қонуннинг амалга оширилиши мамлакатнинг ривожланишига кўмаклашади, деб айтди.

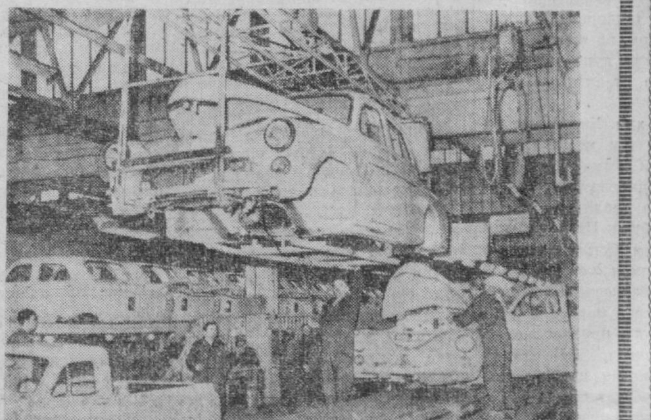

Польша пойтахтидаги «Варшава» енгил автомобиллар заводининг конвейеридан кейинги 15 йилда 200 мингга яқин енгил автомашиналар чиқарилди. Совет Иттифоқининг яқиндан кўрсатаётган ёрдами туфайли бу корхона дадил ривожланиб, ўз ишлаб чиқариш қувватини тобора оширмоқда, янги маркадаги автомобиллар ишлаб чиқаришни ўзлаштирмоқда.

ЦАФ—ТАСС фотоси.

ЖУРНАЛИСТЛАР ДИҚҚАТИГА

Шу йил 30 ноябрь эрталаб соат 11 да Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг Бирлашган нашриёти биносида («Правда Востока» кўчаси, 26 уй, Ленин кўчасидан кирилади) Тошкент шаҳар ва область журналистлари активининг йиғилиши бўлади. Йиғилишда журналистлар союзи Бутуниттифоқ иккинчи съезди якунлари муҳокама қилинади.

Актив йиғилишига матбуот, радио, телевидение ва нашриёт ходимлари таклиф этилади.

УЗБЕКИСТОН ЖУРНАЛИСТЛАР СОЮЗИ ТОШКЕНТ БУЛИМИНИНГ БЮРОСИ

ХИТОЙДАГИ ВОҚЕАЛАР ХУСУСИДА

Хитойдаги воқеалар жаҳон коммунистик ҳаракатида, социалистик ҳамдўстлик мамлакатларида, бутун дунёнинг прогрессив жамоатчилиги орасида тобора катта ташвиш туғдирмоқда. Хитойда нималар бўлаётганлиги тўғрисидаги хабарлар, шунингдек Хитой Компартияси Марказий Комитети XI пленумининг қарорларида Мао Цзэ-дуннинг кўрсатмаси билан бошланган маданий революция ва «хунвэйбинлар» (қизил соқчилар) ҳаракати маъқуллангалиги муносабати билан жаҳон коммунистик ҳаракатида баён қилинган фикрлар ҳақидаги хабарлар матбуотда босилиб чиқди ва босилмоқда. КПСС Марказий Комитети ўз вақтида баёнот эълон қилиб, бу баёнотда мазкур қарорларга баҳо бериб ўтган эди. Хитой Компартияси Марказий Комитетининг XI пленумидан кейин Хитойда бўлаётган воқеалар шу масалага яна қайтишга мажбур қилмоқда.

Хитой Компартияси Марказий Комитети пленумининг қарорларида кўрсатиб ўтилган ва Хитойнинг ички сиёсий аҳволига тааллуқли бўлган программалар бу мақолада муҳокама қилинмоқчи эмас. Аммо мазкур қарорларнинг ташқи сиёсий жиҳатларига келганда Мао Цзэ-дуннинг ва Мао Цзэ-дун группасининг ленинизмга қарши бўлган, социализм мамлакатларининг, бутун жаҳон коммунистик ҳаракатининг бирлигига қарши қаратилган буюк давлатчилик йўлини пленум расмий равишда тасдиқлаб берди деб айтмоқ учун ҳамма асослар бор.

Хитой Компартияси Марказий Комитетининг пленуми «уч душман»га — «империализмга, жаҳон реакциясига ва ҳозирги замон ревизионизмига» қарши курашни Хитой Халқ Республикаси ташқи сиёсатининг асосий мақсади қилиб белгилаб берди. Пленум қарорларини охиригача ўқиб чиқсангиз бу қарорларда империализм фақат расмият учунгина тилга олинганлиги кўриниб турибди. «Ревизионистларга» қарши кураш ниқоби остида бутун зарба КПСС-га ва Совет Иттифоқига қарши қаратилмоқда. уларни «тор-мор» келтириш империализм билан курашишнинг шарт-шароити, деб эълон қилинмоқда. Шу билан бир вақтда халқаро коммунистик ва бутун озодлик ҳаракатининг сафини бузиш йўли очиқ ўтказилиб келмоқда. Пленум қарорларида партиямиз, унинг Марказий Комитети шаънига айтилган, бутун совет халқини таҳқирлайдиган уйдирмалар тўлиб ётибди.

Халқаро коммунистик ҳаракат ўзининг ҳужжатларида партиямиз сиёсатига юксак баҳо бермоқда, империализмга қарши курашнинг асосий оғир юкини Совет Иттифоқи ўз устида кўтариб келаётганлиги совет халқи социализмнинг тарихий ғалабаларига эришганлиги ва коммунистик жамиятни муваффақиятли равишда барпо қилаётганлиги, жаҳондаги барча революцион кучларга жуда катта мадад бераётганлиги уқтириб ўтилмоқда. Лекин мана шу ҳақиқатга хилоф равишда Хитой Компартияси Марказий Комитети пленумининг қарорларида туҳмат гаплар айтилиб, КПССнинг йўли «капиталистик дунёда империализм ва мустамлакачилик ҳукумронлигини сақлаб қолишга ҳамда социалистик дунёда капитализмни қайта тиклашга қаратилган йўлдир» деб даъво қилинмоқда.

Америка империализмига қарши халқлар кўрсатаётган қаршиликка КПСС, Совет давлати асосий таянч бўлиб келмоқда, шунинг учун ҳам империалистлар ўз курашларининг ва ўз агрессив ниятларининг тиғини Советлар мамлакатига қарши қаратмоқдалар, аммо хитойларнинг мазкур ҳужжатини ёзган кишилар шу даража бемаъни гапларни айтишга бориб етдиларки, уларнинг гапига қараганда бизнинг партиямиз «АҚШ бошчилигидаги империализм ва жаҳон реакцияси билан биргалашиб олиб коммунизмга қарши, халққа қарши, Хитойга қарши янги контрреволюцион муқаддас иттифоқ тузаётган» эмиш. Хитой Компартиясининг раҳбарлари «ҳозирги замон ревизионизмига қарши кураш шиори билан ниқобланиб, КПССни ва Совет Иттифоқини «энг биринчи душман» деб эълон қилмоқ учун, уларга қарши «охиригача кураш олиб бориш» ниятида мана шу бемаъни уйдирмаларни ўйлаб чиқардилар.

Хитой Компартиясининг раҳбарлари КПССга ва Совет Иттифоқига қарши ўт очиб, айни вақтда ўзлари жаҳон коммунистик ҳаракати билан битта муштарак йўлдан бораётган бошқа социалистик мамлакатларнинг компартияларига нисбатан ўзларининг душманлик муносабатларини яширмаётирлар. Улар социалистик мамлакатлар коммунистик партияларининг, бутун дунёдаги коммунистик ва ишчи партияларнинг катта кўпчилигини «ҳозирги замон ревизионистлари» деб аталган категорияга қўшиб қўймоқдалар.

XI пленумда устун бўлиб чиққан кучлар жаҳон коммунистик ҳаракатининг бош йўлидан Хитой Компартияси воз кечганлигини ва шу йўлни ўз фаолиятида изчиллик билан ўтказиб келаётган барча компартияларга қарши курашни Хитой Компартияси кучайтираётганлигини ошкора эълон қилдилар. Хитой Компартиясининг илгариги ҳужжатларида, лоақал сўзда бўлса ҳам, Хитой Компартияси 1957 йилги Декларацияни ва 1960 йилги Баёнотни қувватлайди деб айтилиб келган эди. Аммо ўша ҳужжатлардан фарқли ўлароқ XI пленум қарорларида мазкур ҳужжатлар ҳатто тилга олингани ҳам йўқ. Пленум қарорларида тўппа-тўғри бундай дейилади: Хитой Компартияси Марказий Комитети 1963 йил 14 июнда илгари сурган «Халқаро коммунистик ҳаракатнинг бош йўли тўғрисидаги таклиф «програм ҳужжатдир».

Мао Цзэ-дун раҳбарлигида ишлаб чиқилган мазкур ҳужжатда, КПСС Марказий Комитетининг очиқ хати хусусида «Женьминь жибао» газетаси ва «Хунци» журналида босилиб чиққан тўққизта редакцион мақолада, «Москвадаги март кенгаши тўғрисида» деган ва бошқа мақолаларда жаҳон коммунистик ҳаракатининг йўлига Мао Цзэ-дун ва унинг атрофидагиларнинг алоҳида йўли ошкора қарама-қарши қилиб қўйилди.

Хитой Компартиясининг раҳбарлари Вьетнамда Америка империализмига қарши курашнинг ҳақиқий манфаатларига хилоф равишда коммунистик ва ишчи партияларнинг Вьетнам халқини ҳимоя қилишдаги, бутун дунёда революция ишини ҳимоя қилишдаги интернационал бирдамликни мустаҳкамлашга қаратилган ҳамма таклифларини рад этмоқдалар. Пленум қарорларида ҳаракат бирлиги учун курашаётган КПСС ва бошқа коммунистик партиялар билан «ҳеч қандай» биргаликда ҳаракат қилиш тўғрисида гап ҳам бўлиши мумкин эмас» деб уқтириб ўтилди.

Совет Иттифоқи Компартияси жаҳон коммунистик ҳаракатининг бирлигини мустаҳкамлашни, унинг халқаро таъсирини кучайтиришни муқаддас иш деб ҳисобламоқда. Коммунистик ҳаракатда кейинги вақтларда пайдо бўлган қийинчиликларни бартараф қилиш, бу ҳаракатни марксизм-ленинизм принциплари асосида жипслаштириш йўлида КПСС сарфлаётган куч ва ғайратга бутун дунёдаги марксчи-ленинчи партиялар юксак баҳо бердилар. Аммо Хитой Компартияси Марказий Комитети пленуми резолюциясининг авторлари эса КПСС шаънига уйдирма туҳматлар қилишни ўзларига эп кўрмоқдалар ва СССР учун «бирлашган фронтда ўрин йўқ» деб ошкора айтмоқдалар.

Пленум Хитой раҳбарларининг КПССга ва бошқа қардош партияларга қарши кампаниясини маъқуллади ҳамда бу кампания бундан буён ҳам ўтказилаверади, деди. Советларга қарши қаратилган йўл, жаҳон коммунизми сафларини бузиш йўли, ишчилар синфининг халқаро бирдамлигини кўпориш йўли шу тариқа расмий сиёсат даражасига кўтарилди.

Эндиликда Хитойда маоцзэдунизм партия ва мамлакатнинг бутун сиёсатига асос қилиб олинган расмий идеология сифатида тарғиб қилинмоқда. XI пленум қарорининг махсус бобида бундай дейилади: «Бутун партия ва бутун мамлакат ўртоқ Мао Цзэ-дун асарларини кенг ўрганиши тарихий аҳамиятга эга бўлган жуда муҳим воқеадир».

Хитой раҳбарлари Мао Цзэ-дун қарашларини марксизм-ленинизмнинг чўққиси, деб эълон қилишга ва бу қарашларни жаҳон коммунистик ҳаракатига зўрлаб қабул қилдиришга уринаётганликлари бутун дунё коммунистларида қонуний норозилик туғдирмаслиги мумкин эмас.

Мао Цзэ-дуннинг энг яқин ёрдамчиси — Хитой Халқ Республикасининг мудофаа министри Линь Бяо. «раис Мао Маркс, Энгельс, Лениндан анча юқори туради...», унинг идеялари эса «энг юксак даражадаги марксизм-ленинизмдир» деди. Сўнгра Линь Бяо марксча-ленинча китоблар кўп, лекин уларнинг ҳаммаси Хитойдан узоқ, шу сабабли марксизм-ленинизм классикларини ўрганишнинг 99 проценти Мао Цзэ-дун асарларидан иборат бўлиши лозим, деди. Амалда эса «назарияни эгаллаш»нинг ҳаммаси раис Маонинг асарларини ўрганишдан иборат бўлиб қолмоқда.

Мао Цзэ-дун КПССга ва бошқа марксчи-ленинчи партияларга қарши курашда ўзи шахсан қатнашаётганлигини илгари ташқи жиҳатдан ниқоблаб келар эди. Эндиликда эса ленинизмга, Советларга қарши йўлни Мао Цзэ-дун ва унинг маҳрамлари бўлган раҳбарлар ишлаб чиққан деб таъкидланмоқда. Албания меҳнат партиясининг V съездига Мао Цзэ-дун имзоси билан юборилган табрикномада Хитойнинг Советларга қарши ўтказиб келаётган ҳозирги йўлининг бутун моҳияти лўнда ифодалаб берилди.

Бинобарин, Хитой Компартияси Марказий Комитети XI пленумининг сиртдан қараганда «маданий революция» деб аталган воқеага бағишланган қарорлари ҳақиқатда эса Хитой Компартиясининг халқаро майдондаги, социалистик ҳамдўстликдаги ва жаҳон коммунистик ҳаракатидаги сиёсатининг туб проблемаларига тааллуқли қарорлардир.

«Маданий революция» ташкилотчилари бу «революция» мамлакатнинг ички доирасидан ташқарига чиқиши лозим деган ниятни кўзлаётганликларини Хитой матбуоти яшираётгани йўқ. «Женьминь жибао» газетаси бундай деб ёзади: «Маданий революция Хитой халқининг тақдирига тааллуқли катта ишдир», ва «кенг маънода олганда бутун дунё халқларининг тақдирига тааллуқли катта ишдир».

Ҳақиқатан ҳам Хитойдаги воқеалар фақат шу мамлакатнинг ўзига тааллуқли бўлмай, балки бутун жаҳон социализмига, барча коммунистларга тааллуқли воқеалардир, аммо буни Пекиндагилар ўйлаганидан ҳам бутунлай бошқа маънода тушунмоқ керак. Хитой Компартияси Марказий Комитетининг бутун сиёсати марксизм-ленинизмнинг асосий принципларига, Совет Иттифоқига, КПССга ва бошқа Коммунистик партияларга, коммунистик ҳаракат сафларининг интернационал бирлигига ва улар ишлаб чиққан сиёсий йўлга очиқдан-очиқ қарши қаратилаётганлиги қонуний ҳаяжон туғдирмаслиги мумкин эмас.

Кейинги вақтларда коммунистик ва ишчи партиялар баёнотлар эълон қилиб, Хитой Компартияси раҳбарлигининг ҳозирги сиёсати тўғрисида ўз фикрларини айтишни зарур деб топдилар. Совет Иттифоқига қарши қаратилган ва бошқа социалистик мамлакатларга қарши қаратилган, империалистларнинг Вьетнамдаги агрессиясига коллектив зарба бермоқ учун кучларни бирлаштиришга тўсқинлик қилаётган сиёсат мазкур баёнотларда асосий равишда танқид қилинди. Бутун дунёдаги қардош партиялар шундай хулосага келишди: Хитойда «маданий революция» деган ном остида қилинаётган ишлар марксизм-ленинизмга бутунлай зид бўлиб, социализм ишига зарар етказади, илмий коммунизм ғояларининг обрўйини тўкиб юбориши мумкин, холос.

* * *

Шуни уқтириб ўтмоқ кераки, КПСС ва Совет ҳукумати Хитой Компартияси ва халқ Хитойи билан муносабатларни нормаллаштиришга тинмай ҳаракат қилаётганлигига қарамай, Хитой Компартиясининг раҳбарлари Совет Иттифоқи билан муносабатларни кескинлаштиришга зўр бериб уринмоқдалар. Мавжуд қийинчиликлар ва келишмовчиликларни бартараф қилиш, Хитой Компартияси билан ҳаракат бирлигини мустаҳкамлаш, марксизм-ленинизм асосида, пролетар интернационализми принциплари асосида бутун коммунистик ҳаракат жипслигини мустаҳкамлаш ишида бизнинг партиямиз ниҳоят даражада сабр ва матонат кўрсатиб келди ва бундан ўзининг астойдил манфаатдор эканлигини билдириб турди.

Хитой Халқ Республикасига, Хитой Коммунистик партиясига нисбатан партиямизнинг принципиал йўли яхши маълум. Бу — КПСС билан Хитой Компартиясининг, СССР билан Хитойнинг бирлигини ва жипслигини таъминлашга, совет ва хитой халқларининг дўстлигини ва ҳамкорлигини мустаҳкамлашга қаратилган йўлдир. КПСС Хитой революциясини жаҳон революцион процессининг муҳим таркибий қисми, деб билади ва унинг муваффақиятлар қозонишига бутун чоралар билан кўмаклашишга интилади. Хитой Халқ Республикаси барпо бўлиши билан Совет Иттифоқи Хитойда янги турмуш қуриш, унинг халқаро майдондаги мавқеини мустаҳкамлаш ишида ҳамиша ёрдам кўрсатиб келди. КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукуматининг Совет—Хитой муносабатлари соҳасидаги йўли фақат иккала партиямиз ва мамлакатларимизнинг манфаатларига мос бўлиб қолмасдан, шу билан бирга бутун социалистик ҳамдўстликнинг ва халқаро коммунистик ҳаракатнинг манфаатларига ҳам мос бўлиб тушади.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Хитой Коммунистик партияси билан жипсликни мустаҳкамламоқ учун ҳамиша куч ва ғайрат сарфлаб келди, рўй берган қийинчиликларни бартараф қилиш йўлларини топишга интилди.

КПСС Марказий Комитетининг октябрь Пленумидан кейин партиямиз бу йўлда айниқса зўр бериб ва изчиллик билан ҳаракат қилиб келди. Хитойда Советларга қарши пропаганда бир кун ҳам, бир соат ҳам тўхтамаётганлигига қарамай, партиямиз икки йилдан кўпроқ вақтдан бери мунозара олиб бормади.

КПСС Марказий Комитетининг октябрь Пленумидан кейин дарҳол бизнинг партиямиз Совет—Хитой муносабатларини нормаллаштиришнинг кенг программасини таклиф қилди. Бироқ, Хитой Компартиясининг раҳбарлари бу программани рад қилдилар. Совет делегацияси 1965 йилнинг февралида Пекинда Хитой раҳбарлари билан учрашган вақтда биз ҳар иккала партия ва мамлакат ўртасида муносабатларни яхшилаш йўлида яна бир қадам қўйдик. Лекин бу учрашув ҳам муваффақият қозонмади. 1965 йил мартда 19 партия маслаҳат учрашувининг қатнашчилари мавжуд келишмовчиликларга қарамай вьетнам халқининг АҚШ агрессиясига қарши курашини қўллаб-қувватлаш ишида биргаликда ҳаракат қилайлик деган муҳим таклифни илгари сурдилар. Бу фикрни коммунистик ва ишчи партияларнинг катта кўпчилиги қувватлади, аммо Хитой Компартияси Марказий Комитетининг раҳбар группаси бунга тиш-тирноғи билан қарши чиқди.

1965 йил 28 ноябрда КПСС Марказий Комитети Хитой Компартияси Марказий Комитетига мактуб юборди ва бу мактубда ҳам Совет—Хитой муносабатларини яхшилаш тўғрисидаги ўзининг таклифларини айтди. Хитой Компартияси Марказий Комитети бу таклифни ҳам рад қилди. Хитой раҳбарлари Совет Иттифоқи Компартиясининг XXIII съездига делегация юборишдан бош тортдилар. Шунга қарамай, съездда бизнинг партиямиз мавжуд келишмовчиликларни марксизм-ленинизм принциплари асосида бартараф қилиш йўлини топмоқ учун Хитой Компартиясининг раҳбарлари билан мазкур келишмовчиликларни исталган вақтда биргаликда кўриб чиқиш учун ўзининг тайёр эканлигини айтди. Хитой Компартияси Марказий Комитети партиямиз съездининг конструктив таклифларини назар-эътиборга олмади ва унинг қарорларини қоралашга тутинди.

Ҳозир Хитой аҳолисини Советларга қарши руҳда систематик равишда заҳарлаш ишлари мисли бўлмаган равишда кенг миқёсда олиб борилмоқда. Пекиндаги Совет элчихонаси олдида «хунвэйбинлар»нинг душманлик намойишларини ўтказиш, Хитойга келаётган совет кишиларига ҳужумлар қилиш доимий тус олди.

Хитой раҳбарлари Советларга қарши олиб бораётган ўзларининг фаолиятларини мамлакатимиз территориясига ўтказишга уринмоқдалар. Ўнлаб радиостанциялар Совет Иттифоқига қарши душманликдан иборат тўхтовсиз ўтказиб келмоқда.

Хитой Халқ Республикасининг Совет Иттифоқи билан иқтисодий ва илмий техникавий ҳамкорлиги муттасил қисқариб бораётганлиги ҳам Хитой Компартияси раҳбарлиги томонидан Советларга қарши ўтказилаётган йўлнинг амалий натижасидир. Ҳозирги вақтда савдо-сотиқ мамлакатларимиз ўртасидаги иқтисодий алоқаларнинг биттаю битта формаси бўлиб қолди. Хитой Халқ Республикаси ташқи савдосининг ҳажмида Совет Иттифоқининг салмоғи 1959 йилдаги 50 процентдан 1965 йилда 15 процентга тушиб қолди. Айни вақтда Хитой Халқ Республикасининг капиталистик мамлакатлар билан товар обороти йилдан-йилга ўсиб бормоқда. Хитой Компартияси раҳбарлигининг душманлик позицияси сабабли Совет—Хитой маданий алоқалари жуда камайиб кетди.

Фактлар мана шундай. Бу фактлар марксизм-ленинизм принциплари асосида Совет Иттифоқи Компартияси билан Хитой Компартиясининг бирлиги ва жипслигини мустаҳкамламоқ учун, СССР билан Хитой муносабатларини нормаллаштирмоқ учун Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, унинг Марказий Комитети мумкин бўлган ҳамма ишни қилганликларини яққол кўрсатиб турибди. Бу соҳада муваффақиятга эришилмаган бўлса, бунинг учун бутун жавобгарлик Хитой Компартияси раҳбарлигининг зиммасига тушади.

* * *

Хитойнинг ҳозирги ташқи сиёсатига асос қилиб олинган алоҳида йўл-йўриқлар ва мақсадлар ҳақида Совет матбуоти жамоатчиликни кўп марталаб хабардор қилди. Бу йўл-йўриқлар ва мақсадлар Вьетнам халқига мадад бериш масаласида айниқса яққол намоён бўлмоқда. АҚШнинг Жанубий Вьетнамдаги интервенцияси, Вьетнам Демократик Республикасига қарши агрессияси халқаро кескинликни кучайтирмоқда, фақат Шарқи-Жанубий Осиёдагина эмас, шу билан бирга бутун ер юзида ҳам тинчликни хавф остида қолдирмоқда.

КПСС ва бошқа қардош партиялар Вьетнам халқининг озодлик ва мустақиллик йўлида олиб бораётган курашини самарали қўллаб-қувватламоқ учун социалистик давлатлар ҳаракатида бирлик бўлиши зарур, деб ҳисобламоқдалар. КПСС XXIII съездида партиямиз барча мамлакатларнинг коммунистларини империализмнинг агрессив кирдикорлари кенгайиб бораётган шароитда ўз сафларини маҳкам жипслаштиришга яна бир марта даъват қилди. Бошқа қардош партиялар ҳам Америка агрессиясига зарба бериш борасида социалистик мамлакатларнинг бирлигини мустаҳкамлаш чораларини кўрдилар. Ўтган йилнинг ноябрида Польша Бирлашган ишчи партиясининг Марказий Комитети Вьетнам Демократик Республикасига ёрдам кўрсатиш ишида социалистик давлатларнинг келишиб ҳаракат қилишларини таъминлашга қартилган муҳим ташаббус билан майдонга чиқди ва шу масалага бағишлаб юксак доирада кенгаш чақиришни қардош партияларга таклиф қилди. Бироқ, Хитой Компартиясининг раҳбарлари бизнинг таклифларимизни рад қилганлари каби Польша Бирлашган ишчи партиясининг ва бошқа қардош партияларнинг таклифларини ҳам рад қилдилар.

Бутун қудратли социалистик ҳамдўстлик бирлашиб ҳаракат қилганида эди, Вьетнам халқига кўрсатилаётган ёрдам бениҳоя таъсирли ва самарали бўлур эди. Америка агрессорларига қарши кураш ишида Хитой Компартиясининг раҳбарлари барча социалистик мамлакатлар билан бирлик фронти тузиб иш олиб бориш ўрнига бузғунчилик сиёсатини зўр бериб давом эттирмоқдалар.

Хитой раҳбарлари Совет Иттифоқининг ва бошқа социалистик мамлакатларнинг Вьетнам халқига бераётган амалий мадади ва ёрдамини қоралашга уриниб, бир талай куч сарфламоқдалар. Хитой раҳбарлари КПССдан ва бошқа қардош партиялардан «ажралиб иш кўришга» даъват қилиб, аслини олганда, ўз мамлакатларининг миллий мустақиллик учун адолатли кураш олиб бораётган халқлардан Совет Иттифоқининг, бошқа социалистик давлатларнинг ёрдамидан воз кечишни ва Пекиндан берилаётган йўл-йўриқларга амал қилишни талаб этмоқдалар.

Бундай савол туғилади: Модомики, Хитой раҳбарлари империализмга қарши курашнинг асосий оғирлигини кўтариб бораётган кучлар билан биргаликда ҳаракат қилиш тўғрисидаги ҳамма таклифларни рад этаётган эканлар, бундай ҳолда улар «Америка империализмига қарши курашда жуда кенг бирлик фронти «бўлиши зарур» деган гапларни ғоизда такрорлаб кимлар билан жипслашмоқчилар? Мана шу ҳолларнинг ҳаммаси АҚШнинг Вьетнам халқига қарши агрессиясини кенгайтиришга ҳақиқатда ёрдам бермоқда.

Хитой раҳбарлари сиёсатининг икки ёқламалиги ҳозир халқаро майдонда тобора кўпроқ аён бўлиб қолмоқда. Бир томондан улар халқаро вазиятни тўхтовсиз кескинлаштиришга ва оқибат натижада гўё жаҳон революцияси манфаатларини кўзлайдиган урушга олиб борадиган йўлни қардош партияларга қабул қилдиришга уринмоқдалар. Пекиндаги раҳбарларнинг ўзлари эса империализм билан курашдан четда қолишга мўлжалланган йўлни ўтказмоқдалар.

Хитой раҳбарлари Совет Иттифоқининг АҚШ билан қилаётган ҳар қандай алоқаларини империализм билан «тил бириктириш» деб даъво қилиб, айни вақтда капиталистик мамлакатлар билан ва шу жумладан АҚШ билан муносабатларни ривожлантирмоқ учун кези келган фурсатдан фойдаланиб қолмоқдалар. Япониядаги Киодо Цусин агентлигининг берган хабарига қараганда, Хитой Халқ Республикасининг ташқи ишлар министри Чэнь И япон либерал демократик партиясининг вакиллари билан суҳбатда, Пекин Варшавада Вашингтон билан алоқалар қилиб турибди ва «АҚШ билан музокаралар олиб бориш тўғрисидаги фикрни мутлақо истесно қилмайди» деди. Чэнь И бундай гапларни биринчи марта айтаётгани йўқ. Шу нарса диққатга сазовордирки, Пекинда олиб борилаётган кампанияда пуч, қуруқ сўз «авжига чиқарилаётганлигини» ғарб матбуоти муттасил таъкидлаб кўрсатмоқда. Шу билан бирга мазкур матбуот Хитойнинг территориялар даъво қилаётганлиги сабабли Совет — Хитой чегарасида кескинлик кучаймоқда, деган гапларни қайта-қайта такрорламоқда. Хитойнинг ҳозирги сиёсатини маъқуллаётган АҚШ ва бошқа капиталистик мамлакатлар билан Хитой индамай келишиб қўйганлиги тўғрисидаги хабарлар ҳозир буржуа матбуотида тарқатилаётганлиги тааажубланарли эмас.

* * *

Хитой Компартияси Марказий Комитети ўзининг алоҳида платформаси билан чиққан пайтдан бери халқаро майдонда бир талай муҳим воқеалар рўй берди. Жаҳон коммунистик ҳаракатининг 1957 ва 1960 йиллардаги Москва кенгашларида ишлаб чиққан йўлининг тўғрилиги бир неча марта турмуш синовидан ўтди. Хитой раҳбарларининг ҳозирги йўли ҳам тажрибада синаб кўрилди. Шу синовнинг натижалари тўғрисида икки хил фикр бўлиши мумкин эмас.

Халқаро воқеаларнинг кейинги йилларда бутун ривожланиши тинчлик, миллий озодлик, демократия ва социализм учун курашаётган марксчи-ленинчи партиялар йўлининг ниҳоят даражада асосли, реал ва самарали йўл эканлигини янги куч билан исботлаб берди. Марксизм-ленинизм асосида ривожланаётган, экономикани ҳар томонлама юксалтириш, мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш, хўжаликни юритишдаги ленинча принциплардан изчил фойдаланиш йўлини ўтказиб келаётган социалистик мамлакатлар катта муваффақиятларни қўлга киритдилар. Бу — рад қилиб бўлмайдиган фактдир. Айни вақтда Мао Цзэ-дун концепцияларига асосланган сиёсат Хитой Халқ Республикасининг экономикасида жиддий ўпирилишларга олиб келди. Шуни айтиб ўтиш кифоя қиладики, мана шундай сиёсат натижасида Хитойдаги саноат ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши жуда пасайиб кетди ва фақат ҳозиргина 1957—1958 йиллардаги даражага етиб олмоқда.

Империализмга қарши амалда кураш олиб бораётган коммунистик ва ишчи партиялар ўз сафларини тағин ҳам маҳкамроқ жипслаштиришга, барча революцион кучлар билан ўзларининг иттифоқларини тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамлашга, социализмнинг обрўйини тағин ҳам баланд кўтаришга муваффақ бўлдилар. Улар қаҳрамон Вьетнам халқининг Америка империализмининг агрессиясига қарши олиб бораётган одилона курашига амалий ва актив ёрдам кўрсатмоқдалар. Улар Европа хавфсизлигини мустаҳкамламоқ учун бир ёқадан бош чиқариб ҳаракат қилмоқдалар ҳамда Америка ва Ғарбий Германия империализмининг кирдикорларига зарба бермоқдалар. 1957 йилги Декларацияда ва 1960 йилги Баёнотда ифодаланган йўлга амал қилиб келаётган социализм мамлакатлари миллий озодлик ҳаракати билан тағин ҳам кўпроқ жипслашдилар, бу ҳаракатнинг янги муваффақиятлар қозонишига кўмаклашдилар.

Шу вақт давомида Хитой раҳбарлари эса халқаро коммунистик ҳаракатга қарши мисли кўрилмаган бузғунчилик кампаниясини авж олдириб юбордилар, ҳақиқатда империализмга қарши фронт кучларининг курашига халақит бериб келдилар.

Хитой Компартиясининг раҳбарлари «мақсадга эришиш йўлида ҳеч қандай воситадан қайтмаслик керак», деган принципга амал қилиб, сиёсий курашнинг энг хунук усуллари ва методларидан фойдаланмоқдалар. Улар зўр бериб ўзларига тарафдорлар тўпламоқдалар. Пекиндагиларнинг ёзишича, «жаҳоннинг революцион халқлари раис Мао теварагида маҳкам жипслашган» эмишлар. Бироқ қардош партияларнинг катта кўпчилиги Хитой раҳбарларининг ҳозирги платформасини қатъиян рад қилганлигини фактлар очиқ кўрсатиб турибди.

Хитой Компартияси раҳбарларининг марксчи-ленинчи партиялар билан «ташкилий алоқаларни бузиш» тўғрисида неча марталаб қилган даъватлари Хитой Компартияси бошчилигида партиялар ва гуруҳлар блокини тузиш вазифасини кўзлаган даъватлар бўлди. Лекин воқеалар ривожлана борган сари коммунистик ҳаракатда улар билан блок тузадиганлар қолмаётганлиги яққол кўриниб турибди. Хитой тарафдори бўлган, ишчилар синфига ёт идеяларни бошқаларнинг оғзидан олиб такрорлаётган бузғунчи группалар оз-моз бўлса ҳам оммавий ташкилот бўлиб қололмадилар ва ўз мамлакатларининг ишчилар ҳаракатида ўзларига позиция топа олмадилар. Бузғунчи ташкилотларда кейинги вақтларда ихтилофлар бошланиб кетди, уларнинг кўплари тарқалиб кетмоқда.

Хитой раҳбарларининг халқаро демократик ташкилотларни — Жаҳон Тинчлик Кенгаши, Жаҳон касаба союзлар федерацияси, хотин-қизлар, ёшларнинг бирлашмалари ва бошқа бирлашмаларни ўз контролликлари остига олишга қаратилган уринишлари ҳам муваффақият қозонмади. Шу ташкилотларга тор сектантчилик характерини бериш, уларга, бутунлай хос бўлмаган шиорлар ва фаолият формаларини қабул қилдириш йўлидаги уринишлар рад этилди.

Хитой раҳбарларининг миллий озодлик ҳаракатидан кутган умидлари ҳам рўёбга чиқмай қолди. Миллий озодлик ҳаракатида Хитой сиёсатининг ва шу сиёсатни кўр-кўрона қувватлаб келган арбобларнинг катта-катта муваффақиятсизликларга учраганликлари ёш миллий давлатлардаги, революцион демократик партиялардаги прогрессив кучларни жиддий хавотирликка солиб қўйди, уларнинг Пекин раҳбарлари ўтказаётган йўл хатарли эканлигини тушуниб олишларига ёрдам берди. Натижада Хитой Компартияси раҳбарлари Осиё, Африка ва Латин Америкаси мамлакатларига гегемон бўлиб қолиш ўрнига шу мамлакатларда Хитой Халқ Республикасининг обрўйи жуда пасайиб кетди.

Хитой Компартиясининг раҳбарлиги халқаро коммунистик ва озодлик ҳаракатида тобора яккаланиб қолаётганлигини ҳисобга олиб, раис Мао Албания Меҳнат партиясининг съездига йўллаган табрикномасида бутун социалистик дунёга ошкора дағдаға қилгандек бўлиб, бундай деди: «Биз яккаланиб қолишдан қўрқмаймиз». Лекин Хитой Халқ Республикасининг ва Хитой Компартиясининг яккаланиб қолишига қаратилган бу йўл пролетар интернационализмининг элементар талаблари назар-эътиборга олинмаётганлигини айниқса яққол кўрсатиб турибди. Бу йўл хитой халқининг манфаатларига ҳам зид бўлиб тушмоқда. Марксчи-ленинчилар ҳеч бир социалистик мамлакатнинг яккаланиб қолишидан манфаатдор бўлишлари мумкин эмас, чунки бундай қилиш ўша социалистик мамлакатнинг социалистик ҳамдўстликдан ажралиб қолишига, социализм мамлакатларининг бир-биридан ажралиб қолишига йўл очиб берган бўлур эди.

Хитой раҳбарларининг Совет Иттифоқига ва бошқа социалистик мамлакатларга қарши кураши, коммунистик ҳаракатда олиб бораётган бузғунчилик иши, ички ва ташқи сиёсатда муваффақиятсизликларга учраётганлиги оқибатсиз бўлиб қололмас эди ва Хитой матбуотининг ўзи эътироф қилиб айтаётганидек партия кадрлари, зиёлилар орасида, армияда, хитой халқининг кенг табақалари орасида ўсиб бораётган норозилик туғдирди.

Мана шундай шароитда Мао Цзэ-дун ва унинг группаси партия оммасининг фикрини ҳисобга олиб ўзларининг хато йўлларини ўзгартириш ўрнига бу йўлни янада давом эттира бердилар ва уни жуда охирги чеккага етказиб қўйдилар. Улар партия активларини, партия кадрларини шу йўлга ғов солиб турган асосий тўсиқ деб билдилар.

Мао Цзэ-дун ва унинг атофидагилар, революция мактабини ўтган партия кадрлари, кейинги йилларда Советларга қарши кампания давом эттирилиб келганига қарамай, Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар билан алоқани узиш йўли Хитойнинг ўзи учун жуда зарарли эканлигини тобора кўпроқ тушунаётганлигини ҳисобга олмасликлари мумкин эмас эди. Бу кадрларни Совет Иттифоқи АҚШ билан қандайдир «тил бириктирди», Совет мамлакатида «капитализм қайта тикланмоқда» деган уйдирмалар билан алдаш қийин бўлиб қолди. Шу сабабли Мао Цзэ-дун ва унинг группаси партия кадрларини, ишчилар синфининг, интеллигенциянинг энг яхши намояндаларини қоралаш ва тор-мор келтириш йўлига тушиб олдилар, ўзларининг бу мақсадлари учун ўқувчи ёшларнинг бир қисмидан ва ҳарбий маъмурий аппаратдан фойдаландилар.

Мао Цзэ-дун ва унинг тарафдорлари ўзлари ўтказаётган йўлга кўрсатилаётган қаршиликка дуч келганларида партиянинг давлатдаги раҳбарлик ролини зарба остига қўйишдан қайтмадилар. Коммунистик партияни социализм идеяларини амалга ошириш учун онгли принципиал курашчиларнинг, маслакдошларнинг ташкилотидан Мао Цзэ-дуннинг иродасини ижро этадиган итоатли, кўр-кўрона қуролга айлантирмоқчилар. Марксизм-ленинизм принциплари учун, партия ички турмушининг ленинча нормалари учун курашишга ҳаракат қилаётганларни партиядан ҳайдаб чиқармоқдалар.

Хитойда «маданий революция» ниқоби остида қилинаётган ишларнинг ҳақиқатда чинакам маданий революция билан ҳеч қандай алоқаси йўқ. Маданий революция социализм қураётган ҳар бир мамлакатнинг энг муҳим вазифасидир. Маданий революция қилиш Хитой учун ҳам мутлақо зарур ишдир, чунки Хитойда ҳали ҳам миллионлаб саводсизлар бор, малакали илмий техника кадрларига эҳтиёж жуда катта. Бутун халқ маданиятининг савиясини ошириш, хўжаликка раҳбарлик қилиш учун зарур кадрларни тарбиялаш йўлида кураш олиб бориш партия идеология ишининг муҳим жиҳатидир. В. И. Ленин бундай деб ёзган эди: «Капитализм мерос қилиб қолдирган бутун маданиятни олиш ва шунинг ўзидан социализм қурмоқ керак. Бутун фанни, техникани, бутун билимларни, санъатни олиш керак. Булсиз биз коммунистик жамият ҳаётини қуролмаймиз». (9-том, 58-бет). Ленин тинимсиз такрорлаб шуни айтган эдики, жамиятнинг энг илғор ва онгли отряди бўлган партиягина бу ишга бошчилик қилиши ва уни муваффақиятли равишда амалга ошириши мумкин. Хитойда ўтказилаётган кампанияга келганда у ўзининг мазмуни жиҳатидан ҳам, методлари жиҳатидан ҳам В. И. Ленин таълимотига бутунлай зид бўлиб тушмоқда.

Хитойдаги вилоятлар, шаҳарлар, саноат корхоналари ва олий ўқув юртларидаги партия комитетларининг кўплари, марказий ва вилоят газеталари ва журналларнинг редакциялари кейинги ойларда «қайта ташкил қилинди» ёки тарқатиб юборилди. Эндиликда кўпинча партия ташкилотлари «иш олиб борувчи группа ва «маданий революция комитетлари» билан алмаштирилмоқда. Партия ва давлат ходимлари, фан, адабиёт ва санъат арбобларининг кўпларига «қора бандитлар», «уунсурлар» ва «ревизионистлар» деб ном берилди. Уларга тўнкалган айбларнинг ҳақиқий маъносини мана шундай ёрлиқлар билан ниқоблашга уринмоқдалар, лекин бунда гап асосан кўпгина коммунистлар ва маданият арбоблари Мао Цзэ-дун ўтказаётган йўлнинг оғир оқибатларини яхши билиб, бу йўлга рози бўлмаётганликлари ҳақида бораётганлиги Хитой матбуотида эълон қилинган мақолаларда очиқ кўриниб турибди.

Совет Иттифоқига нисбатан заррача хайрихоҳлик кўрсатган одамлар жазога тортилаётганлиги диққатга сазовордир.

Тозалаш кампаниясига пастдан бошланган ҳаракат тусини бермоқ учун бу ҳаракатга «қизил соқчилар» деб аталган 14 ёшдан 18 ёшгача бўлган, Мао Цзэ-дун шахсини чексиз мақташ, ўзбошимчалик, миллатчилик вазиятида ва Советларга қарши руҳда тарбияланган ўсмирлар тортилди, Ҳақиқатда эса уларнинг орқасида армия ва давлат хавфсизлиги органларининг раҳбарлари турибди.

Хитойдаги воқеалар жуда мураккаб ва зиддиятли характерга эга. Лекин Мао Цзэ-дун ва унинг атрофидагиларнинг миллатчилик, буюк давлатчилик йўли хитой халқига катта зарар етказаётганлиги, мамлакатдаги революциянинг кўпгина ғалабаларини хавф остида қолдираётганлиги, бутун коммунистик ҳаракат бирлигига, империализмга қарши кураш ишига жиддий зарар етказганлиги ҳозирнинг ўзидаёқ очиқ кўриниб турибди. Бу хол улуғ хитой революциясини табриклаган, хитой халқининг империализмга қарши курашига ва социалистик қурилишдаги ишига ёрдамлашишни ўзининг энг биринчи бурчи, деб ҳисоблаган, хитой коммунистлари билан бирликка ва дўстликка ҳамиша интилиб келган кишиларни чуқур изтироб ва ташвишга солмаслиги мумкин эмас.

* * *

Хитой — буюк мамлакат, шунинг учун ҳам бу мамлакатда социализм позицияларининг заифланиши халқаро революцион ҳаракат манфаатларига салбий таъсир қилган бўлур эдики, бу очиқ кўриниб турибди. Хитойда салбий процесслар авж олдирилаётганлигидан буржуа пропагандаси бутун дунёда социализм идеяларининг обрўйини тўкиш учун фойдаланмоқда. Хитойнинг ташқи сиёсатдаги авантюристик ҳаракатлари айниқса хатарли. Мана шуларнинг ҳаммаси хитой халқининг ўзига ҳам зарар етказмоқда.

Империализмга қарши курашда барча революцион кучларнинг бирлигини таъминлаш манфаатлари миллатчилик сиёсатини, Советларга қарши сиёсатни тугатишни, марксизм-ленинизмни бузиш ва уни маодзедунизм идеологияси ва практикаси билан алмаштириш йўлидаги уринишларни тугатишни талаб қилади.

Коммунистик ҳаракатда ва социалистик ҳамдўстликда Хитой компартияси раҳбарлигининг сиёсати вужудга келтирган қийинчиликларни тугатмоқ учун Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ўз томонидан барча зарур чораларни кўришга ҳамиша тайёр. Бошқа коммунистик ва ишчи партиялар каби КПСС ҳам марксизм-ленинизм, пролетар интернационализми идеяларини қаттиқ туриб ҳимоя қилишга маҳкам бел боғлаган.

Марказий Комитетнинг КПСС XXIII съездига қилган ҳисобот докладида кўрсатиб ўтилганидек, қардош партияларнинг 1957 ва 1960 йиллардаги кенгашларда ишлаб чиқилган бош йўл коммунистик сафларни жипслаштирмоқ учун яхши марксча-ленинча негиздир. Совет кишилари хитой халқига, Хитой коммунистларига чуқур ҳурмат билан қараб келмоқдалар. Революцион курашнинг катта тажрибасига эга бўлган қаҳрамон хитой халқи билан бирдамлик ҳисларига тўлиб тошмоқдамиз.

Биз чинакам интернационалистлармиз, шунинг учун ҳам Хитой революциясининг ғалабалари биз учун қадрли. Шу нарсага қатъий аминмизки муштарак улуғ революцион иш учун курашда ахир бир кун бизнинг партияларимиз, бизнинг халқларимиз битта сафда боражаклар.

Жаҳон коммунистик ҳаракати жиддий синовларга неча марталаб дуч келган. Коммунизмнинг янги ғалабалари йўлида марксизм-ленинизмнинг улуғ байроғини қаттиқ туриб сақлаб қолмоқ учун бу ҳаракат етарли қудратли ва ҳаётбахш кучга эга.

«ПРАВДА» газетаси, 27 ноябрь.

ТОШКЕНТ ҚАДАМЖО ШАҲАР

Тошкентдаги зилзила ҳақида оғиз очган одам уй-жой ҳақида ҳам албатта гапиради. Зилзиланинг бир хуружи билан 80 минг оила бошпанасиз қолди. Бу бахтсизлик фақат Тошкент аҳолисинигина эмас, мамлакатдаги кўпчиликни ташвишга солиб қўйди. Хаш-паш дегунча Тошкентга ўн миллион сўмга яқин ёрдам пули келди. Партия комитетларига, давлат банкига ва маҳаллий газеталарнинг редакцияларига хат-хабарлар кети узилмай келиб турибди. Уларнинг кўпчилигига «Тошкент аҳолисига тегсин» деган сўзлар ёзилган эди. Харьковлик бир киши, оиланинг отаси қуйидагиларни ёзган экан: «Бошпанасиз қолган оиланинг бир боласини бағримизга олсак бўлади. Уруш вақтида биз ёш бола эдик. Шунда Тошкент бизга нон бериб, бошимизни силаган. Энди ёрдам бериш навбати биздан».. Пенсияхўр бир аёл 30 сўмга китоб сотиб олиб Тошкентга юборибди: «Ахир мактаблар ҳам вайрон бўлганда». Таганрог шаҳридан В. Гусев хат ёзиб, Тошкент қурилишида қатнашмоқчи бўлганини айтибди: «Ҳар қалай мени ҳам назарда тутишларингни сўрайман, қурилишда нимаики иш бўлса, фойдам тегиб қолар».

1966 йилги Тошкент ўзини шу ерда туғилиб ўсган одам ҳам, шаҳарга кечагина келган қурувчи ҳам асло ёдидан чиқармаса керак. Апрель ойи эди. Атир гуллар очилганда ер гумбирлаб Тошкент тупроғини титратди. Шундан кейин бир неча ой мобайнида офат Ўзбекистон пойтахти аҳолисига даҳшат солиб турди. Учта тошкентликдан биттаси чодирга кўчиб чиқди. Ана ўшанда сел қуйиб, бўрон хуруж қилиб қолса бўладими!? Чинорлар қулаб тушди, минора кранларига зиён етмадимикин деб қурувчиларнинг юраги увишди. Шундан кўп ўтмай, Тошкентда «афғон» шамоли кўтарилиб чанг-тўзонни осмонга уфурди. Ёз ҳам ажабтовур бўлди. Ҳарорат сояда 45 градусга етса бўладими!

Уйғур ва татарлар, латиш ва қозоқлар, украин ва москваликлар — хуллас кимки Тошкентга ҳашарга, ёрдамга келган бўлса, уларнинг ҳаммаси ўзбекларга ўхшаб тропик иқлимга кўникиб кетишди. Лекин Заполярьедан келган аскарларга осон бўлмади. Аскар йигитларни чодир ёнида флягалардан сувни зўр бериб ичишаётганликларини кўриш мумкин эди. Шаҳар аҳлининг жазирамадан тинкаси қуриётганлигини колхозчи деҳқонлар ҳам билишар эди. Шу боисдан ҳам қовун-тарвуз ортилган автомобиллар шаҳарга келиб турди. Машиналар карвонига «Сирдарё областининг совғаси» деган транспарант илиб қўйилган эди.

Тошкентни зудлик билан қуришарди. Лойиҳачилар шошиб қолишди. Дарвоқе иш кўп эди-да. Шу боисдан ҳам Совет Иттифоқининг турли шаҳарларида ишлаётган энг яхши меъморлар Тошкент шаҳри қурилишига етиб келишди. Катта кенгашда янги кварталларни шаҳар четида қуришга қарор қилинди. Бу кварталларни микрорайон деб аташди. Бу микрорайонларда маданий муассасалар ҳамда савдо дўконлари қурилади. Шаҳарнинг эски марказида уй-жойлар бўлмайди. Тошкентнинг собиқ маркази ўрнидан узунлиги 2 километр бўлган хиёбон ўтади. Унинг атрофида фонтанлар қурилади. Собиқ марказдаги 700 гектар саҳнга эга бўлган майдонда қуриладиган маъмурий бинолар, спорт заллари ва кинотеатрлар типовой лойиҳалар асосида қурилмайди. Бу иморатлар махсус лойиҳалар асосида бунёд этилади. Унда халқ меъморчилиги анъаналаридан фойдаланилади. Иморатлар зилзилага бардошли қилиб қурилади. Тошкент архитекторларининг жасоратига қойил қолса арзийди: улар замонавий қурилиш материалларининг чидамлилигига ва шаҳар қурилиши тажрибасига суяниб, Ленин майдонида 19 қаватли бино қурмоқчилар. Баъзи мутахассислар бу хабарни унча ёқтирмаганликларини ҳам айтиб ўтмоқчиман.

Агар кимки Тошкентда вайрон бўлган иморатларни кўрмоқчи бўлса маслаҳатимиз шуки, «отни тезроқ қамчиласин». Бульдозерлар, экскаваторлар ва ҳарбийларнинг зеҳрли машинаси зилзиладан «лат» еган иморатларни текислаб юборган. Шаҳар лойиҳачиларининг гапига қараганда, ўтмишдан мерос бўлиб қолган ана шу иморатлар бир вақтлар подшо амалдорлари учун қурилган эди ва барибир бузиб ташланиши керак эди. Аммо ҳар қалай ана шу иморатларнинг зилзила оқибатида вайрон бўлганлиги боисидан шаҳар аҳли анча азият чекканлигини унутиб бўлармиди. Москвалик бир журналнинг мухбири уйи бузилаётганда хомуш ўтирган аёлни учратибди. Аёл қўлида янги квартиранинг ордери бор экан. Лекин у эски уйи олдидан кўнгил узиб кетолмай турган эмиш. Бу жувон ана шу уйда ўғил кўрган. Бу ўғил бундан йигирма бир йил муқаддам урушда ҳалок бўлган. «Дарахт нобуд бўлиб кетмасмикин?» — деб сўрабди аёл мухбирдан. — Агар ўғлим қайтиб келса, кўчамизни танимай қолади-ку!

Тошкентликларнинг кайфи қалай, — деган саволга улар «михдай» деб жавоб беришади ва янги келган меҳмонга муҳр босилган бир ҳужжатни кўрсатишади. Улар уй жиҳозлари-ю ва бошқа лаш-лушларни асраш учун ҳукумат идорасига топширишган. Уй-жойи зарар кўрмаган кўпгина оилалар бошпанасиз қолган одамларни ўз хонадонларига олишди. Шоаҳмад Шомаҳмудов ўзини яна бир кўрсатибди. Шоаҳмад ота бошпанасиз қолган уч болалик бир бева аёлга бир уйини берибди. 75 яшар мўйсафиднинг ҳимматини қарангки, энди у ўгай ўғилларидан бирига уй қуряпти. Тошкентликларга ўзбек миллий характерининг нусхи урган. Улар одми, хушмуомала ва қувноқ одамлар. Қўни-қўшни билан бамисоли оға-инидек. Зилзила уларни яна ҳам иноқлаштириб юборди. Шаҳар районларидаги идора-ю муассасаларнинг эшиги кеча-кундуз очиқ. Кўпгина шикоятларни пайсалга солмасдан ҳал этиш керак. Акт-у ҳужжатларни суриштириб ўтиришга ҳожат борми? Комиссиялар кўчаларда, ҳовлиларда иш олиб борди. Энг муҳтож одамларга биринчи галда квартиралар берилди. Комиссиялар уйма-уй юриб, уйларни бирма-бир текшириб чиқишди. Суғурта пуллари ўша заҳотиёқ тўланаверди.

Ҳамма болалар ҳақида ўйлади. Бу йил болалар каникули анча чўзилди. Республикадаги ҳамма дам олиш уйлари май ойидан бошлаб бошланғич мактабларда ўқиётган болаларга бўшатиб берилди. Катталар шундай бўлсин, дейишди. Тошкентлик аёллар колхоз ва совхозларга ҳашарга чиқиб кетишди. «Пахта терими вақтида қўл қовуштириб тура олармидик» дейишди улар. Ҳозир Ўзбекистон пахта деб яшамоқда, пахта деб ишламоқда.[1] Пахтакорларга энг мукаммал техника йилдан-йилга кўпроқ етказиб берилмоқда. Тошкент саноати ярим йиллик планни 103 процент бажарди. Қишлоқ хўжалик машиналари ишлаб чиқараётган завод меҳнаткашлари айниқса унумли ишладилар. Пахта далаларига халқаро конкурсда олтин медаль олган янги машина чиқди. Тошкентликларнинг юзида табассум. Ер кеча-кундуз тебраниб турса ҳам, тошкентликлар туни билан мижжа қоқмай чиқса ҳам, лекин уларнинг кайфи ёмон деб бўлмас эди. Уйлар-ку кетма-кет вайрон бўлиб турибди. Аммо тошкентликларнинг асабига балли. Улар бир-бирларига янги тўқилган латифаларни гапириб беришади. Буни қарангки, санъат музейидаги ганчдан ишланган аёл ҳайкалида унинг уятини яшириб турган ганч барг тушиб кетган эмиш. Тошкентликларнинг ҳазил мутойибаси янграб турган экан ва уларнинг юзидан табассум аримаётган экан, демак офат писанд эмас.

Тошкентликлар жасорати ҳақида қанча ёзсанг, шунча оз. Баъзи воқеаларни айтиб ўтсак, тошкентликларнинг ўша кунлардаги кайфияти равшан бўлади. 26 апрелга ўтар кечаси Тошкент темир йўлидаги телефон станциясида қизлар навбатчилик қилишар эди. Бирданига хонанинг сувоқлари кўчиб тушди, чироғ ўчиб қолди, деворлар қасирлаб нари бориб бери келиб турди. Электр симлари узилиб, чақмоқ чаққандек бўлиб кетди. Контроль лампалар милтиллаб қолди. Бу авария аломати эди. Қизлар ўзларини ўйламай, сигналлар ва стрелкаларнинг аҳволи қалай экан деб ташвишга тушиб қолишди. «Кўприклардан ўтиши лозим бўлган ҳамма поездларни тўхтатинг» деб бақирарди навбатчи. 15 минут ўтар-ўтмас ҳамма асосий алоқа воситалари ишлай бошлади. Тошкент орқали қардош республикаларга ва чет элларга кетаётган поездлар тўхтаб қолмади. Машина ва қурилиш материаллари ортилган, солдатлар ва студентлар тушган поездларни темир йўлчилар биринчи навбатда жўнатиб туришди.

Бу орада Тошкент зилзиласининг характери ҳам ўрганилди. Ана шу ишлар бўйича ҳукумат комиссиясига бош бўлиб турган Х. Тўлаганов офатнинг сабаби Тошкент ер остидаги қатламларнинг узилма бўйлаб ҳаракатга келганлиги оқибатидадир, деди. Геофизиклар чуқурлиги 120 метрдан тортиб 500 метрга борадиган қудуқлар қазишга киришдилар. Яқин орада қудуқларнинг чуқурлиги 3 минг метрга етади. Хуллас, полеозой қатлами очилади.

Тошкент сейсмик станциясининг директори Валентин Уломов ҳузурида биз май ойининг бошларида бўлдик. Уломов радио ва телевидение орқали гапириб, бугун-эрта кучли зилзила бўлиши мумкин деб хабардор қилиб турган эди. Сейсмологлар олдида, деди Уломов, — Тошкент зилзиласи қонуниятларини очишдек вазифа турибди. Кейинги ер силкинишлари вақтида унинг амплитудаси камайди ва қаттиқ ер силкиниши олдидан кучсиз зилзилалар бўлиб турди. Яна шуниси ҳам қизиқки, қаттиқ зилзиладан яъни 26 апрелдан бир ҳафта муқаддам минерал сувда радон кўпайиб кетган. У тахминан икки километр чуқурликдан чиқариб олинади. Радон оғир, радиактив, инерт газдир. Аввалига зилзила вақтида ҳавонинг ёришиб кетганлигини яъни зилзила шўъласини эҳтимолки, электр симлари бир-бирига тегиб кетгандир деб тушунтиришган эди. Кейинчалик маълум бўлишича шўъла зилзила билан боғланган экан.

Тошкент аҳолиси бамайлихотир яшамоқда. Навоий театри рўпарасидаги фонтан қуёш нурида тобланиб турибди. Ошиқ-мошиқлар атр гул дасталарини ушлаб, фонтан атрофида хаёл суриб юришибди. Минг-минглаб хонадонлар чодирлардан янги уйларга кўчиб киришди. Қурувчилар эса октябрь ойига қадар ҳар бир оилага бош пана қуриб берамиз деб ғайрат билан ишламоқдалар. Украинадан келган слесарь Григорьевский яқинда тошкентлик бир қизга уйланди. Келин-куёвга унинг дўст-ёрлари чодир калидини совға қилиб топширишибди.

Х. ФРОШ.

(Немис тилида чиқадиган «Фрейе Вельт» журналидан олинди).

1) Мақола октябрь ойида ёзилган (автор изоҳи).

ГАЗЕТХОНЛАРИМИЗ ХАТЛАРИДАН

КЕТА ИЗЛАБ

Физкультура — спорт учун қулай бўлган оёқ кийимини мактаб ўқувчилари яхши кўрадилар. Буни улар янги ўқув йили бошланмасданоқ тайёрлаб қўйишга ҳаракат қилишади. Аммо бу йил шу оёқ кийими магазинларда камдан-кам бўлди. Қайси бир магазинга кирманг, сотувчидан «кета йўқ» деган жавобни оласиз.

Биз Тошкент шаҳар савдо бўлими раҳбарлари бундай тартибсизликни олдини оладилар деб умид қиламиз. Албатта ёшларга боп кеталар магазинларда кўпайиб қолса керак.

С. ЯХИН.
112-мактаб ўқитувчиси.

График шундай эмиш

«Ташавтомаш» заводи посёлкасининг 1-маршрутида қатнайдиган автобуслар тўхташ жойи. Соат ўндан ошяпти. Автобус кутиб турган йўловчиларнинг сон-саноғи йўқ. Бу ерда ўнга яқин автобус саф тортиб турарди.

Шу пайт «10—25 ТНВ» номерли автобус келиб тўхтади. Диққинафас бўлиб турган йўловчилар автобусга ёпишишди. Автобусдагилар тушар-тушмас эшик ёпилди.

— Автобус юрмайди, овқатланамиз, — деди ҳайдовчи.

— Ҳаммаларинг бир вақтда овқатланмай навбат билан чиқсаларинг бўлмайдими?, — сўради йўловчилардан бири.

— График шундай. Арз додларингни раҳбарларга айтинглар, — деди у.

Ҳар куни такрорланаётган бу ҳол қанча-дан-қанча кишиларнинг қимматли вақтларини беҳудага ўтказяпти. Куйбишев район территориясидаги 1-автобаза ва автомобиль паркининг раҳбарлари йўловчиларнинг талаб ва истакларини эътиборга олган ҳолда график тузсалар ёмон бўлмасди.

Қ. ҲАМРОЕВ.

ҲАШАР

...Табиий офат — зилзила Тошкент қишлоқ хўжалиги техникуми биносини ҳам бутунлай ишдан чиқарган эди.

Хатарли деб топилган техникум биноларида машғулотларни ўтказиб бўлмасди. Аммо янги беш йилликнинг биринчи йилида катта истиқбол билан иш бошлаши керак бўлган техникумнинг кундузги бўлимларида 800 ўқувчи бевосита, 1200 ўқувчи сиртдан таълим олиши керак эди. Кўп областлар, шаҳарлар техникум коллективига мурожаат этиб, тайёр ҳашаматли биноларга келиб иш бошлашни таклиф этдилар.

Техникум коллективи Тошкентликларга хос мардонаворлик, жасорат билан «Севимли техникумимизни аслига келтирамиз ва таълим ишларини ўз вақтида бошлаймиз» деб қатъий аҳд қилди.

Катта ва мураккаб қурилишни тиклаш, хўжалик биноларини қўшмаганда, 52 ўқувхона ва 27 ётоқхонани (кўпини бутунлай бузган ҳолда) аслига келтириш учун ўқитувчи, хизматчи ва ўқувчилардан кўплаб ҳар хил касбни уддалайдиган бинокор усталар коллективи тузилди.

Ғишт терувчилар, сувоқчилар, бетончилар, монтажчилардан махсус бригадалар ташкил этилди. Бригадаларга ўқитувчилар бошчилик қилдилар. 50 ўқувчи ва кўпгина хизматчилар қурилиш штабининг топшириқларини жадаллик билан адо этдилар. Ҳамма иш жамоатчилик асосида бажарилди.

Икки қаватли ўқув корпуслари, ётоқхоналар ҳар эҳтимолга қарши кучли зилзилаларга бас келадиган қилиб қурилди. Катта корпусларга 40 тоннага яқин сейсмик белбоғ боғланди. Бу ишларга механизация ўқитувчиси инженер О. Ортиқов, физика ўқитувчиси И. Ҳидоятов, Т. Каримов, С. Зайниддинов, Э. Мавлонов ўртоқлар раҳбарлик қилишди.

Ҳозир ўқувчилар ўз техникумининг кенг, ёруғ ўқув хоналарида, лабораторияларида таълим олмоқдалар.

С. БУЗРУКОВА,
техникум ўқитувчиси.

ТОШКЕНТНИНГ БУГУНГИ ЖАМОЛИ

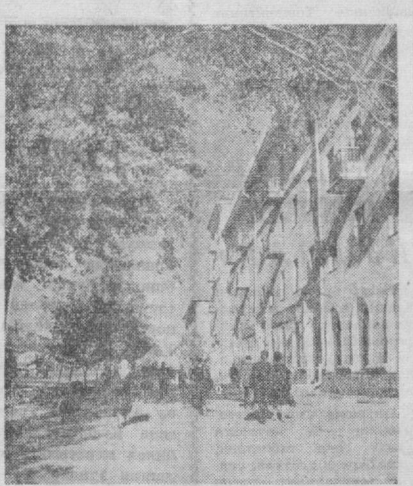

Суратда: Глинка кўчаси.

Суратда: Шота Руставели кўчаси.

ТАНИШИНГ: ҲАМШАҲАРЛАРИМИЗ

ҒАМХЎР

Ёнига «Тошкент—Душанбе» деб ёзилган поезд ўрнидан қўзғалди. Йўловчилар аллақачоноқ ўз жойларини эгаллаб олишган. Йўловчиларнинг ҳар бирига алоҳида ғамхўрлик кўрсатаётган Саиджон ака кишиларни омон-эсон ўз манзилига элтиб қўйиш тўғрисида ўйлайди. Кузатувчилар ўз оға-иниларига қўл силкитиб, оқ йўл тилашди. Саиджон ака барча ишни сарамжон-саришталаб, эшикни беркитди. Йўловчиларни ўз қўйнига олган зангори вагонлар турна қатор бўлиб, пўлат излар бўйлаб, шитоб билан шаҳардан узоқлашар экан, Саиджон ака қалби тўлқинланиб, шивирлади.

— Хайр, Тошкент! Омон қол, шаҳрим!...

У ичкарига кириб, йўловчиларни бир-бир кўздан кечирди. Қаерга боришларини дафтарчасига белгилаб олди. Бу нима учун керак, деб сўрарсиз. Сиз ором олиб, беҳосдан ухлаб қолганингизда, манзилингиздан ўтиб кетишингиз мумкин. Лекин, у доим сергак, сиздан кўз-қулоқ бўлиб туради. Иссиқ чой, юмшоқ тўшак-ёстиқ билан таъминлайди. Отахон узоқ сафарингизда йўлдош, қувончингизга ҳам, қайғунгизга ҳам шерик бўлади.

Саиджон ака йўловчилар билан ҳол-аҳвол сўрашиб турганда, икки ўсмир боланинг ўрин устида ғижиллашиб ўтирганини сезиб қолди.

Қадр-қимматни оёқ ости қилиш одобдан эмас, — деди Саиджон ака, уларга ётиғи билан тушунтириб, — уйларингизда қора кўз биродарларингиз, ота-онангиз, ўғилгинам қачон келаркан, деб йўлингизга кўз тикиб ўтиргандир. Бу яхши эмас. Бирбировингизга ҳамдард бўлинг. Нима етишмаса келиб менга айтинг...

Поезд разъездда тўхтади. Тушаётганлар Саиджон ака билан хайрлашар экан, меҳрибонлиги учун миннатдорчилик билдиришди. Ўз адресларини ёзиб қолдириб, меҳмон бўлиб боришини сўрашди. Саиджон ака икки қўлини кўксига қўйиб:

— Раҳмат, оғалар! Сиз мени ҳурмат қиларкансиз, сизни эл ҳурматласин, — дейди самимий табассум билан. Поезд яна қўзғалди. Радиодан дилрабо куй янграйди. Бахтиёр йўловчиларнинг қаҳ-қаҳаси, поезднинг бир маромда беҳатар, манзиллар сари ошиқиши мусаффо хоналарга файз, қут бахш этади.

Саиджон ака Маҳмудов бу йўллардан биринчи марта ўтаётгани йўқ. У чорак асрдан буён Ўрта Осиё темир йўл бошқармасига қарашли Тошкентдаги 2-вагон депосида проводник бўлиб ишлаб келмоқда. Ўз касбига меҳр-муҳаббати, меҳнатсеварлиги, камтарлиги учун уни депо коллективи ҳурмат қилади, қадрлайди. Инсон учун бундан ҳам ортиқ бахт борми!

Ҳ. ҚОДИРОВ,
Н. ҲАЙДАРОВ.

УКРАИН ЮМОРЛАРИ

МУҲИМ САБАБ

Бир студент қиз имтиҳон топширгани келиб, битта ҳам саволга жавоб бера олмабди.

— Қизим, яхшиси эртага кела қолинг, — дебди имтиҳон олаётган профессор

Қиз йиғлаб юборибди.

— Нега йиғлайсиз?

— Домла, эртага бугун билганларим эсимдан чиқиб қолади...

АҚЛЛИЛАР СОАТИ

Бир киши йўловчидан соат неча бўлганини сўрабди. Йигит эса соатини кўрсатибди. Киши соат милига қараб, йигитдан сўрабди:

— Ҳеч нарсага тушунмадим, соатингиз қанақа ўзи?

— Бу соат фақат ақлли одамлар учун чиқарилган.

— Бўлмаса, сизнинг қўлингизда нима қилиб юрибди?!

ТЎҒРИ ҚАРОР

Бир кишиникига узоқ қариндоши меҳмон бўлиб келиб, роса ётиб олибди. Мезбон бундай қараса, қўноқ ҳали-бери жўнайдиган эмас. Мезбон меҳмонга шама қилиб:

— Бу дейман, бола-чақаларни ҳам соғингандирсиз? — деб сўрабди.

— Тўғри, телеграмма юбордим, эртага бу ерга келишади.

ҲИЙЛАКОР ПИЯНИСТА

Врач бир пиянистани кўриб бўлиб, иложи бўлса ичманг-у, жуда бўлмаса 100 граммдан ичиб туринг, дебди. Бир ҳафтадан кейин пияниста врач ҳузурига келиб, яна касалидан шикоят қилибди.

— Айтганимни қиляпсизми? — сўрабди врач.

— Ҳа, 100 граммдан ичяпман.

—Бўлмаган гап, кўп ичгансиз!

— Битта сиз эмас, яна тўртта доктор даволаяпти-да, мени. Ҳаммасининг айтганини қиляпман.

ҲУЗУРЖОН УЗУРЖОНОВ КОЛХОЗДА

„Тошкент оқшоми"нинг ҳажв дафтаридан

Оталиқ колхоздан хабар олмоқчи,
Оталик бурчини «ўтаб» қолмоқчи.
Колхозга Ҳузуржон юборилармиш,
Тушди Ҳузуржонга шу кун зўр ташвиш:
— Хўш-хўш?!
Нега?!
Нечук?!
Мен инженерку?!
Мени ҳамма ҳурматлаб «культурний» дер-ку!
Мумкин эмас!
Алло-алло...
министрликми?
Мумкин эмас!
Ким бу, ўртоқ Верникми?
Салом! Ёрдам беринг, қизиқ ҳодиса!
Наҳотки колхозга инженер борса?!
— ...!
— Тўғри, борардиму, иш кўп, вақтим йўқ.
— ...!
— Майли-ку, нотобман, ўқчийман қуруқ.
— ...!
— Шундай-ку, аммамнинг эри ҳам касал.
— ...!
— Тўғри-тўғри, лекин аммам ўзи шол.
— ...!
— Йўқ-йўқ, тушунаман, тўғри албатта...
Ҳузуржон ташвишда бўшашган-латта.

Ҳузур Узржонов ўйланиб қолди.
Қишлоқ сафари зўр ваҳима солди.
У ҳали қишлоқни кўпдан кўрмаган,
Ўйлайди:
«Қишлоқ бу — тупроқдир, тошлоқ ва тикан.
Қаҳратон совуқ-чи, томоқдан олар,
Эҳтимол у ерда вақтлик қор ёғар»
Қўнғироқ қоқиб дер:
— Хоним, ҳай!
— Нима?
— Тез бўлинг, тайёрланг, пўстин ва пийма!
— ...!
— Қаёққа буларди очиқмозорга!
Пўстин, пийма олинг, чиқинг бозорга!

* * *

Мана, Узуржонов юрар колхозда,
Қўлда зонтик, қора кўзойнак қўзда.
Кийибди у пўстин, пийма ва қалпоқ,
Қоқ офтобда турар, кўзлари шафақ.
Пахта термаса ҳам пишибди терга.
Сўрар: келадими доктор бу ерга?
Ҳузуржоннинг бурнин совуқ олибди.
Уч кун ҳам туролмай жўнаб қолибди.

Уткир РАШИД.

ТИНЧЛАНТИРАДИГАН ДОРИ

Лиоген — невролептик касалига ишлатиладиган янги юксак коэфицентли доридир. Уни фақат врач маслаҳати билан ишлатиш керак. Лиоген — ташвиш ва қўрқиш туфайли рўй берадиган хар-хил касалликларга қарши ишлатилади.

Бу дорини врач белгиланган қатъий миқдорда қабул қилиш керак. Лиогеннинг ҳатто энг кичик қисми (0.5 — 1-3 миллиграмм таблетка, томчи) ҳам организмга тез таъсир қилиб бадан ва қалб оғриғини йўқотади.

Бемор тузалгач, даволашни тўхтатиш ярамайди. Даволовчи врач томонидан белгиланган тўла курсни ўташ керак. Фақат шундагина натижа кўнгилдагидек бўлади. Касалликка кўра врач назорати остида даволаш икки-уч ойга чўзилиши мумкин.

Лиоген бир кунда икки марта қабул қилинади: эрталаб, тушдан сўнг овқатланиб бўлгач, сув билан ичилади. Иложи борича дорини кечқурун истеъмол қилмаслик керак.

Уйқусизлик рўй берган ҳолда бу дорини врач тавсиясига кўра ухлатадиган дори билан аралаштириб истеъмол қилиш керак.

Шунингдек, Лиоген билан даволанаётган пайтда бошқа дориларни қабул қилишдан қочиш зарур. Лиоген беморлар томонидан енгил қабул қилинади.

Жуда кам ҳолатларда даволаш вақтида чарчаш, безовта бўлиш ҳоллари рўй беради. Автотранспортда ишлайдиган кишилар айниқса дори ичишда эҳтиёт бўлишлари керак.

Л. РИШАЛЬ,
провизор.

ФАН ВА ТЕХНИКА ЯНГИЛИКЛАРИ

ТЕЛЕМЕХАНИК СУҒОРИШ

Қирғизистон автоматика институтида йирик ва ўртача суғориш системаларини телемеханик бошқарадиган қурилма ишланди. Қурилма диспетчерлик пунктидан 150 километргача бўлган масофада жойлашган юзлаб объектларни бошқаради ва аҳборот беради. Ихтиро Қирғизистон ва Қозоғистонда синовдан муваффақиятли ўтди.

СОҲИБКОРЛАР УЧУН

Кишинёвда токзорларга ишлов берадиган агрегат яратилди. У ичи ғовак металл билан бирлаштирилган иккита ўрмаловчи трактордан иборат. Бу машина бир йўла икки қатор орасига ишлов беради. Машина 45 градус қиялик ерларда ҳам ишлай олади.

«ПЕЛИКАН» — БАЛИҚ ТУТАДИ

Балиқ саноати Бош бошқармасининг конструкторлари ички сув ҳавзаларида балиқ тутиш учун кўчма электр асбоби яратдилар. Янги асбоб «Пеликан» деб аталади. Электр билан таъминлаш блоки жойлашган яшчикка шиша пластинкадан ишланган матрап бирлаштирилган. Матрапни сувга ташланганда электр майдони ҳосил бўлади. 4—5 метр масофадаги балиқ матрапга интилади. Шуниси қизиқки, матрапга фақат йирик балиқлар илинади, майдаларига эса электр токи таъсир этмайди. «Пеликан» фақат тўр билан балиқ тутиладиган жойларда катта аҳамиятга эга. Синовдан муваффақиятли ўтган-янги асбоб кўплаб ишлаб чиқарила бошланди.

Спорт

АКА-УКА АКРОБАТЛАР

Элдор Набиев мактабда ўқиб юрган чоғидаёқ, акробатика бўйича республика чемпиони — акаси Авангарддек бўлишни орзу қиларди. Мактабда, уйда кўп шуғулланар, лекин машқларни қийинчилик билан бажарарди. Элдор 1957 йилда Островский номидаги Пионерлар саройида очилган акробатика секциясига ёзилди. Ўз устида тинмай ишлаб, спортнинг гимнастика, оғир атлетика турлари билан шуғулланди. Қилинган меҳнатлар зое кетмади, гимнастика ва оғир атлетика бўйича иккинчи разряд нормаларини бажарди. Акробатиканинг сакраб машқлар бажариш турида эса ўсмирлар орасида шаҳар ва республика чемпиони бўлибгина қолмай, бу номни катталар билан бўлган мусобақада ҳам қўлга киритди.

У ўз малакасини тинмай оширар экан, акаси Авангард билан Ўзбекистон Физкультура институтига ўқишга кирди.

Элдор ва Авангард Набиевлар институтни муваффақиятли якунладилар. Авангард Набиев ўз маҳоратини ёшларга ўргатиш учун ўқитувчилик ишига ўтганда, Элдор Набиев эса барқ уриб кучга тўлган пайти эди. Элдор янги шериги Раҳим Ғаниев билан тинимсиз машғулотлар ўтказди. Спортда чиниққан бу аҳил ёшлар янгидан-янги муваффақиятларни қўлга киритдилар.

1965 йилда Э. Набиев ва Р. Ғаниевлар Тошкент шаҳар чемпиони бўлиш билан бирга Бутуниттифоқ касаба союзларининг (ВЦСПС) мусобақасида олтинчи ўринни эгалладилар.

Ҳозирда шу кучлилар жуфти Бутуниттифоқ «Меҳнат резервлари» спорт жамияти таъсис этган, кўп марта акробатика бўйича СССР чемпиони бўлиб келган «Александр Кирилович Бондерев мукофоти» учун қизғин тайёргарлик кўрмоқдалар.

Э. Набиев шаҳардаги 111-мактабда ишлаш билан бирга, ўз маҳоратини тинмай оширмоқда. У республика ва шаҳар акробатика федерациясининг ҳақиқий аъзосидир.

А. ТУРҒУНОВ.

ҚУРУВЧИЛАРГА КУБОК ТОПШИРИЛДИ

Чопонотада янги уйлар қураётган украиналик қурувчиларнинг футбол командалари бир неча ой давомида «Динамо» (Киев) командаси таъсис этган кўчма кубокни олиш учун курашдилар. Бу курашда 10 та Украина қурувчилари командаси иштирок этди.

Яқинда донецклик қурувчилар командасининг капитани, электрик Александр Грабий «Динамо» командасининг кубогини қабул қилиб олди. Бу кубокни динамочилар командасининг ярим ҳимоячиси В. Мунтян қурувчилар командасининг капитанига топширди.

«Пахтакор» — «Динамо» командалари учрашуви тамом бўлгандан сўнг украиналик чарм тўп усталари ҳамшаҳарлари ҳузурига йўлландилар. Команданинг бош тренери, СССРда хизмат кўрсатган тренер В. Маслов қурувчиларга «Динамо» командаси ва унинг бу йилги «Дубль» муваффақиятлари ҳақида эҳтирос билан сўзлаб берди. Шунингдек яна у команданинг келгуси режалари ҳақида ҳам тўхталиб ўтди. Яна у ишқибозларни қизиқтирган саволларига жавоб берди.

Ярим ҳимоячи В. Мунтян СССР спорт жамиятлари ва ташкилотлари Марказий совети дублёрлар состави ўйинларининг ғолиби учун таъсис этган мукофотни ҳам ўз қўлларига киритиш учун бор имкониятларини ишга солишларини айтиб ўтди. Москва армиячилари 1949 йилда СССР чемпиони, СССР кубогининг эгаси ва СССР спорт жамиятлари марказий ва ташкилотлари Марказий совети таъсис этган мукофотнинг эгаси бўлган эдилар. Киев динамочиларининг ҳам уч мукофот эгаси бўлиш учун бир қадам қолди. Учинчи мукофот учун жиддий курашяпмиз, — деди В. Мунтян.

«Динамо» ўйинчилари ўз фикр ва истакларини изҳор қилганларидан сўнг Донецкдан келган қурувчилар футбол командаси учун хотира мукофотларини топширдилар. Мукофотга—футбол тўпига динамочиларнинг ҳамма ўйинчилари қўл қўйган эди.

«Украинстрой» бирлашган қурилиш трестининг раиси Н. Ф. Шамрай барча украиналик қурувчилар номидан бу йил динамочилар қўлга киритган ғалаба билан самимий табриклади. Уларга спорт ҳаётида янгидан-янги муваффақиятлар тилаб, қурувчилар тайёрлаган махсус мукофотни бош тренер В. Масловга топширди.

— Динамочилар ўз сўзлари ва мақсадларини амалга ошириб, икки мукофотни эгаси бўлдилар. Биз ҳам ўз олдимизга қўйган мақсад — тошкентликларга 160 минг квадрат метр уй-жой бинолари қуриб бериш учун олдимизга қўйган вазифани шараф билан бажариш учун астойдил меҳнат қилмоқдамиз», — деб сўзини тамомлади Н. Шамрай.

«Динамо» (Киев)нинг В. Левченко, В. Мунтян, С. Круликовский ва бош тренери В. Масловнинг украиналик қурувчилар билан бўлган учрашуви қизиқарли ва сермазмун ўтди.

Л. ИГНАТОВ.

РАССОМ ТАБАССУМИ

Сўзсиз суратлар.

Рассом А. Холиқов.

1. Марҳамат, столга ётинг.

2. Хирург:— Ҳамшира, наркоз бериб турибсизми!

Бемор:— Қўяверинг, доктор, мен у кишини кузатиб турибман.

Ю. Бродицкий расмлари.

САМОВАР (ҲАЖВИЯ)

Ойлик олган Нодиржон кўзини чирт юмди-ю, тарвуз нусха самовар сотиб олди. Хотинининг ўзи ҳам ўн беш кундан бери эски самоварининг таги тешилганидан қайната олмай нафаси бўғзига тиқилаётганини айтиб ҳиқиллларди.

Уйига келса, хотинининг укаси Аҳмаджон дастурхон попугини ўйнаб, хаёл суриб ўтирибди. Сўрашишди... Кейин Нодиржон лип этиб магазинга чиқиб «оқи»дан келтирди. Ошга уннаётган Холида бир хўмрайганди, у чап кўзини сал қисиб, «самоварни ювамиз, хотин», — деди-ю, ўзини ичкарига урди...

Аҳмаджон кетди. Нодиржон уни кузатиб қўйди, қайтаётганида яна қаердандир «озгина» отиб олди.

Суроби тўғри бўлиб қолган Нодиржон ашулани баланд қўйиб, ҳовлисига «атак-чечак» қилиб келди. Эрининг ичишидан безор бўлган хотини икки-уч аччиқ-тиззиқ гап айтган эди, у тутоқиб кетди.

— Ҳаҳ қуриб кетсин, қурибгина кетсин, ўша обкелган самоварингиз ҳам, арақингиз ҳам қуриб кетсин!

— Намунча валдирайсан?! Нима, ичадиган мен, пул топадиган мен, ўз пулимга ичаман ичсам! Янги самовар обкеб бергандан кейин ғиринг демай қайнатавермайсанми! Буни қара, бу энг зўр, энг яхши самовар!

Хотини эса аллақачон эрининг дағдағасидан ичкари уйга кириб, ичидан илгагини солиб олганди... Нодиржон самоварни қўлига олиб, аксида хўрознинг тожисидай қип-қизариб кетган башарасини обдан томоша қилди... Кейин нима бўлди ўзи билмайди.

Эрталаб қараса хотинининг қовоғидан қор ёғиб ҳовли супуряпти. Бурчакда эса бурни учиб, қорни пачоқ-пачоқ бўлиб кетган тарвуз нусха самовар ётибди...

А. ЗОКИРОВ.

ОТАЛАР

Жажжи ҳикоя

Шукурнинг тили чиқди. Умматали ака энди магазинга кирганида Шукур учун кийимнинг яна ҳам чиройлироғини танлайдиган бўлди. Кичкинагина пойафзални харид қилаётганида ҳам ўғилчаси «дадда, дадда» деб тургандек бўлади кўз ўнгида

Шукур мактабга қатнайдиган бўлди. Энди ўзи кийим-бош танлаши билан бирга дафтар-қалам учун унча-мунча чақа ҳам сўрайдиган бўлди. Умматали ака унинг айтганларининг ҳаммасини бажо келтирди. Энди Шукур якка эмас, иккита укаси, синглиси ҳам бор. Умматли ака уйда ҳам, кўчада ҳам «жўжалари»нинг истиқболини ўйлайди.

Мана, неча йилдирки Шукур мустақил ҳаёт йўлидан бормоқда. Ҳозир икки боланинг отаси. Умматали ота пенсияга чиққанига анча йил бўлиб қолди. Шукур билан бир ҳовлида туришади. Ҳозир ота кенжа ўғлини уйлантириш тараддудида. Қизлари ҳам оилали бўлиб кетишган. Ёзда томорқадаги меваларни еб тугатиб бўлмайди. Умматали ота қизларининг койишига қарамай, кичик пақирга турли мевалардан солиб, невараларини кўргани бориб туради. Бошқа кунлари эса уйларининг ёнгинасидаги бозорга мевалардан олиб чиқиб эрмак қилади. Ёз-ку шу йўсинда ўтиб кетади, лекин қишда ҳам Умматали ота уйда ўтиролмайди. Кўчага ўрганган одам эмасми, бир кун уйда қолса чекишни яқинда ташлаган кишидай довдираб қолади. Жуда иш топилмай қолган кунлари ҳам бир айланиб чойхонага чиқиб келади. Хуллас, Умматали ота учун ҳар куни саҳар туриш одат.

Шукур маош олган кунлари уйга совға-салом билан кириб келади. Чой пули қиларсиз, деб отага беш-ўн сўм узатади. Лекин Умматали ота «болаларингга ул-бул оларсан, бизга пенсиямиз ҳам етиб ортади» деб уни олмайди.

Умматали ота ҳар куни тонг саҳар турганида келини ҳовли супуриб юрган бўлади.

— Барака топ, қизим, — дейди у ва кўчага чиқиб кетади.

Ҳ. ОЛИМЖОНОВ.

Китоблар оламида

ХЕВА ДЕҲҚОНЛАРИНИНГ ТАРИХИ

Ўзбекистон ССР «Фан» нашриёти М. Йўлдошевнинг «XIX аср Хева деҳқонлари тарихига оид» китобини босмадан чиқарди.

Мазкур асарда Хева хонлиги давридаги деҳқонларнинг синфий ажралишлари, ҳар бир социал табақанинг ердан фойдаланиши аниқ характерланган.

Китоб аслида фактлар ва ҳужжатлар асосида ёзилган бўлиб, XIX аср Хева феодал жамиятининг иқтисодий ва синфий структурасини ўрганишга хизмат қилади.

ЧОРАК АСРЛИК ТАРАҚҚИЁТ

Яқинда Ўзбекистон «Фан» нашриёти «Социалистик Тошкент тарихи» номли китобнинг II томини босмадан чиқарди.

Асарни Ғ. Рашидов ёзган. Китоб «Социалистик Тошкент тарихи» номли монографиянинг давомидир. Унда 1941—1965 йиллар давомида шаҳар саноатининг, хўжалик, илмий ҳамда маданий-оқартув муассасаларининг ривожланиши кўрсатилган. Шунингдек, Совет Ўзбекистонининг Шарқ мамлакатлари халқлари билан қилган дўстона алоқалари ва ҳамкорлигининг ривожланишида Тошкентнинг тутган ролига катта ўрин берилган.

Т. БОТИРБЕКОВ.

«ЧОРЛАР ҚУЁШЛИ ЙЎЛЛАР»

Ғафур Ғулом номидаги бадиий адабиёт нашриёти ёш шоир Омон Мухторовнинг «Чорлар қуёшли йўллар» номли шеърлар китобини ўзбек тилида босмадан чиқарди.

Ёш шоир Омон Мухторовнинг бу китобига унинг она табиатдан, ранг-баранг ҳаётдан, севги завқларидан олган таассуротлари ифодаланган шеърлари киритилган.

Омон ўзига хос овозга эга. Унинг шеърлари илиқ ҳисга бой, равон ўқилади. Шоир табиатни, ҳаётни севишга чорлайди. У ўз ҳаётини одамлар ҳаётида кўради.

Фридрих Карл Кауль
ЭЙХМАН ИШИ

«Ҳарбий форма кийган, автоматлар билан қуролланган, сафар жабдуқлари осган немислар кириб келишди. Мен ҳовлига чиқдим. Дарвоза олдига бориб гетто чегараси ёнидан саф тортиб, марш садолари остида ўтиб кетаётган яҳудийларни кўрдим. Уларни кўча бўйлаб Гродно томонга ҳайдаб боришарди... Шу ондаёқ ҳовлимизга бир неча немис бостириб келди. Улардан бири дарвоза ёнида қолди, бошқалари эса уйга яширинганларни ҳайдаб чиқиша бошлади. Дарвоза ёнига етганда ҳар бир кишининг бошига тўқмоқ билан уриб йиқитишарди. Мен бўйнимни ичимга сиқиб, чопиб ўтиб кетдим. Шунинг учун калтак емадим. Боягн сафда ўтиб кетаётган одамлар сафига қўшилдим. Йўл-йўлакай сафимизга янгидан-янги яҳудийлар қўшилишар эди. Уларни уйлардан ҳайдаб чиқишарди. Бора-бора сафимиз минг кишига яқинлашиб қолди. Мен онам билан ёнма-ён борардим. Чап томонимда эса укам келарди.

Шу тариқа йўлда давом этдик. Бизни кичик шаҳарчанинг марказидаги бозор майдонига бошлаб келишди. Тиз чўкиб бошимизни қуйи солиб туришга буюришди. Бош кўтариш тақиқланган эди. Ким бошини кўтарса, қоқ пешонасидан отиб ташлашар ёки тўқмоқ билан уришар эди. Кейин бизни яна кўчага олиб чиқишди. Тағин тиз чўкиб, бошимизни қуйи солишга буюришди. Уёқ-буёққа аланглаш ҳам тақиқланарди. Ён томонда қарсиллаётган ўқ товушларини эшитардик. Ёш бола бўлганим учун билинтирмай бошимни кўтариб қарашга муваффақ бўлдим. Узунлиги йигирма беш метрча келадиган чуқурни кўрдим. Яҳудийларни чуқур ёнига олиб боришар, ечинтиришар, чуқурдан чиқариб ташланган тупроқ устига олиб чиқишарди, кейин ўқ товушлари қарсиллаб, яҳудийлар чуқурга ағдарилиб тушишарди. Бир қиз қаршилик кўрсатиб, ечинмади. Уни уриб-уриб кейин отиб ташлашди. Отилаётганлар орасида ёш болалар, аёллар, бутун-бутун оилалар бор эди. Оилалар биргалашиб чуқур ёнига боришарди».

Яна бир гувоҳ Ровка Иославка суднинг 30-мажлисида Минск областининг Повост деган кичик шаҳарчасида яҳудийларни қандай ўлдиришганини айтиб берган эди.

«Бу ерда эски бир қўрғон бор эди. Қўрғон ёнига чуқур қазилганди. Тўрт киши — тўрт азроил одамларни навбат билан отиб ўлдирарди. Булар СС чилар эди... Бу ерга яқинлашганимизда яланғоч одамларни кўрдик. Одамлар кичкинтойларни энг сўнгги азобдан бироз халос қилиш учун ўзининг боласини ҳам, бировникини ҳам кўтариб боришарди. Оталар, оналар ўз болалари билан видолашар эдилар. Бизни чуқур ёнига олиб келишди. Ҳаммамизни қип-яланғоч қилиб ечинтиришди. Отам бутунлай ечинишдан бош тортди. У ич кийимини ечмади. Шу ондаёқ унинг кийимларини юлиб-юлқиб отиб ташлашди. Кейин онамнинг навбати келди. Онам бизни қўрқмасин деди шекилли, кейинроқ ўлишга қарор қилиб, бизларни юборди. Уни ерга ётқизиб тепкилашди. Сўнгра отиб ташлашди. Шундан сўнг саксон яшар бувимнинг навбати келди. У икки қўлида икки гўдакни кўтариб турарди... Кейин эса опамга навбат келди. У геттода шунча азоб чекканига қарамай, ўлишни хоҳламасди. Қип-яланғоч ҳолда дугонаси билан ёнма-ён турар, ўлдирманглар деб ялиниб-ёлборарди. Жаллод опамнинг кўзига тик қараб туриб, дугонасини ҳам, ўзини ҳам пешонасидан отиб ташлади. Яна бир опамдан сўнг навбат менга келди. Мен тескари ўгирилиб олдим. СС чи мендан, аввал ўзингни отайми, қизчангними деб сўради. Мен жавоб бермадим. Қизчамни қўлимдан юлиб олишганини сездим, унинг сўнгги ноласини эшитдим. Ўқ овози гумбурлади. Жаллод сочимдан ушлаб силтаб тортдию... Ўқ товушини эшитдим. Аммо ҳали тирик эдим. У менга иккинчи бор ўқ узди. Мен чуқурга ағдарилиб тушдим, энди ҳеч нимани сезмас эдим».

Ҳукмнинг давомида одамларни газ билан ваҳшийларча қириш тасвирланади.

Ҳукм 16 бўлимдан иборат айбномадан ташкил топган эди.

Айбланувчи бу бўлимлар ўқилаётганида тик туриб эшитиши керак эди. Ҳукм ўқилиб бўлгач, раис навбатдаги мажлисни 1961 йил 13 декабрь соат 15 га кўчиради.

Яна бош прокурор сўз олди. «Қандай ҳукм чиқариш тўғрисида узоқ ўйлаб ўтиришнинг зарурияти йўқлиги ўз-ўзидан кўриниб турибди, деди айбловчи, суд ҳукми ўлим жазосини талаб қилади».

«.. гарчанд Эйхман қилган жиноятлар учун қонуннинг махсус параграфи бўлмаса-да, айбномада кўрсатилган далилларнинг ўзи унинг учун ягона жазо —ўлим жазоси қўлланилиши лозимлигини кўрсатиб турибди... У инсон бўлиб туғилса-да, тўқайдаги йўлбарсдек яшади. Ифлос жиноятлар қилди. Бундай жиноятларда қатнашган ҳар бир киши одамлик қиёфасидан чиқиб кетган, худосини йўқотган шахс бўлиб қолади... Одамни ҳайвондан ажратиб турувчи маълум чегара бўлади. Лекин Адольф Эйхман ҳар қандай чегарадан чиқиб кетган...»

Бош прокурор бир неча соат давом этган нутқининг охирида шундай деди:

«Олий суд! Сизнинг қаршингизда бутун бир халқни қириб ташлаган, бегуноҳ кишилар қонини тўккан қотил ўтирибди Мен уни ўлимга ҳукм қилиш керак деб ҳисоблайман!»

Бош прокурордан сўнг дарҳол адвокат доктор Серватиус сўз олади.

«...айбланувчи бу ишларни ўз хоҳиши билан эмас, сиёсий раҳбарларнинг тазйиқи остида қилганлигини назардан кочирмаслик керак. Унга берилган буйруқ давлат буйруғи эди».

Ҳимоячи залда ўтирганларга: «Айбланувчини қўйиб юбориш керак, бу судда унинг устидан ҳукм чиқариш халқаро ҳуқуқ қоидаларига тўғри келмайди», деганида раис сўзга аралашишга мажбур бўлади:

«Жаноб доктор Серватиус, Сиз судга бундай гапларни айтишга ҳаққингиз йўқ!»

Лекин Серватиус бўш келмайди: «Мен бу ўринда фақат немисларнинг нуқтаи-назаридан туриб гапирган эдим! Шу нуқтаи-назардан қараганда бу масалага аралашиш керак! Улар Эйхманни қайтариб беришни талаб қилмоқдалар!»

(ДАВОМИ. Боши газетанинг 8 — 30 октябрь ва 1—28 ноябрь сонларида).

(Давоми бор).

ҚАРДОШЛАР БАХТЛАРИНИ ТОПЯПТИЛАР

Тошкентдаги Бахт уйи одатдагидан ҳам гавжум бўлди. Бу ерга Тошкентда ҳашаматли бинолар бунёд этаётган қардош украин бинокорлари келишди. Улар ўзларининг энг яқин дўстлари Григорий Алексеевич Михо ва Александра Георгиевна Кузьминаларнинг никоҳ маросимига тўпланган эдилар. Бу икки ёш Тошкентни ёшартириш мақсадида келишган эди. Улар ҳозирги кунларда «Главташкентстрой»га қарашли 1-пардозлаш қурилиш трестининг 24-қурилиш бошқармасида меҳнат қилишмоқда.

Ёш келин-куёвларни биринчи бўлиб Бахт уйининг мудираси Онахон Паратова муборакбод этади:

— Сизларнинг жасоратингизга балли. Тошкент аҳолисининг бошига ташвишли кунлар тушганда олий ҳимматлик кўрсатдингиз. Сиз қураётган оилада турмуш ҳам ана шундай аҳил ва тотув бўлсин.

Украиналик келин-куёвлар никоҳ дафтарига ўзларининг имзоларини чекадилар.

Тошкентдаги бу Бахт уйида бугунгача юздан ортиқ қардош бинокорларнинг никоҳ маросимлари ана шундай тантана билан ўтказилди.

Чукотка бўйлаб

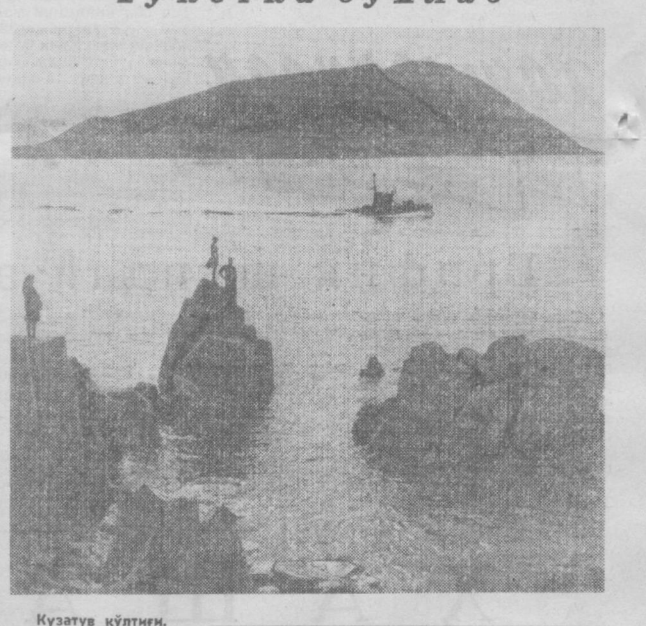

Кузатув кўприги.
В. ТЕТЕРИН фотоси.
(ТАСС фотохроникаси).

Редактор С. М. КАРОМАТОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Радио

29 НОЯБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

18.10 — А. Қаҳҳор. «Минг бир жон» (радиоинсценировка), 18.30 — Концерт, 19.20— Қорақалпоқ куйлари, 20.00—«Ўзбекистон қурилишларида» (рус.), 20.45 — «Янгича урф-одатлар ва анъаналар», 21.20 — Концерт (қишлоқ хўжалик ходимлари учун), 22.00 —Дунё воқеалари, 22.10 — Қўшиқ ва рақслар, 22.40 — Рус классиклари асарлари (рус.), 23.20 — Концерт (янги Тошкентни қурувчилар учун).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

19.00 — Кино артистлари, 19.30 — Н. Сафаров. «Илк сабоқлар» повестидан парчалар, 20.10 — Музикали драмалардан парчалар, 20.45 — «Юность Узбекистана» радиостанцияси, 21.00 — Композитор Шаҳобов ва Соҳибов асарлари, 21.30 — Концерт (Е. Шумская ва И. Козловский).

Телевидение

29 НОЯБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 18.00 — **Телевизион янгиликлар,** 18.20 — **Чин сўз** (болалар учун), 19.00 — **«Здоровье»** (илмий-оммабоп программа), 19.40 — **Одамлар ёки ҳайвонлар** (телепостановканинг 2-қисми).

20.25 — **Реклама ва эълонлар ва эртаги кун программаси.**

Ўзбек тилида: 20.40 — **Телевизион янгиликлар,** 20.55 — **Қишловга ҳамма нарса тайёрми?** 21.20 — **Сабзавотчилар ҳиммати** (эшиттириш ва концерт), 22.40 — **Шоир Ҳабибий шеърлари,** 23.00 — **Ёрқин ҳаёт** тележурнали.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 17.45 — **Надежда Петрович** (ҳужжатли фильм).

Ўзбек тилида: 17.55 — **Биринчи жанговар совет ордени** (болалар учун), 18.35 — **Чўлдаги икки киши** (бадиий фильм), 19.55 — **Тошкент янгиликлари.**

20.20 дан — **Москва кўрсатади.**

Театр

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 29/XI да **Травиата,** 30/XI да **Майсаранинг иши.**

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 29/XI да **Гамлет,** 30/XI да **Ўғирланган умр.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 30/XI да **Қалам қошлигим.**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — Йиртқич ҳайвонларни ўргатувчи **Иван Рубан, ўзбек цирк коллективи ва қизиқчилар группаси.**

Кино театрларда

29 НОЯБРДА

Уруш ва тинчлик (2-серия)— САНЪАТ САРОЙИ (кеч соат 5 ярим ва 7 яримда).

Улар солдатлар изидан бордилар — «ЎЗБЕКИСТОН», «ЧАЙКА», «ДРУЖБА» «2-залда), НАВОИЙ номли, «СПУТНИК», «ВОСТОК» (кечқурун), САНЪАТ САРОЙИ (кеч соат 9-45 минутда).

Ноктюрн — «МОСКВА», СОБИР РАҲИМОВ номли, «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «МИР» (кечқурун).

1967 йил, январь ойидан
«ОГОНЁК» ЖУРНАЛИ ТИПИДА
ойлик ижтимоий-сиёсий, адабий-бадиий, безакли

„ГУЛИСТОН“

ЖУРНАЛИ
ўзбек тилида
ЧИҚА БОШЛАЙДИ

Обуна баҳоси 1 йилга — 3 сўм 60 тийин, 6 ойга — 1 сўм 80 тийин, 3 ойга — 90 тийин.

Журналга обуна «Союзпечать» бўлимлари ва агентликларида, алоқа бўлимларида, шунингдек корхона ва ўқув юртларидаги жамоатчи матбуот тарқатувчилар томонидан қабул қилинади.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети Бирлашган нашриёти.

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ 4 бет

БИЗНИНГ АДРЕС: Тошкент шаҳар, Киров кўчаси, 22-уй.

ТЕЛЕФОНЛАР: коммутатор В3-02-49 дан В3-02-58 гача. Қўшимча телефонлар: секретариат ва иллюстрация бўлими — 5-62; партия, совет ва касаба союз ташкилотлари бўлими—3-66; саноат, қурилиш ва шаҳар хўжалиги бўлими — 3-66; адабиёт, санъат ва маданият бўлими — 7-83; фан, олий ўқув юртлари ва мактаблар бўлими — 7-83; физкультура ва спорт бўлими — 3-79; Ахборот бўлими — 3-78; (шаҳар телефони В3-65-57); хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 3-79; эълонлар бўлими — 5—07 (шаҳар телефони — В38142).

29 НОЯБРЬ, 1966 Й. Р. 16161 Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64579. Нашр. Г. 2911.